

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU
ȘCOALA DOCTORALĂ
„ISTORIE. PATRIMONIUL CULTURAL. MODERNITATE”**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 392.51(478)(043.3)**

CERCAȘIN MARINA

**ANSAMBLUL VESTIMENTAR NUPTIAL
DIN BASARABIA ȘI RSS MOLDOVENEASCĂ:
ASPECTE ETNO-ISTORICE**

**Rezumatul tezei de doctor în istorie
Specialitatea 612.01 – Etnologie**

Chișinău, 2025

**Teza a fost elaborată în cadrul
Școlii Doctorale „Istorie. Patrimoniu Cultural. Modernitate”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău**

Conducător științific:

Liliana CONDRATICOVA, dr. hab. în studiul artelor, dr. hab. în istorie

Comisia de îndrumare:

Ludmila D. COJOCARU, dr. în istorie, conferențiar universitar

Natalia PROCOP, dr. în studiul artelor

Larisa NOROC, dr. în istorie, conferențiar universitar

Componența Comisiei de doctorat, aprobată prin ordinul nr. 295 din 18.12.2024

Valentina URSU, dr. în istorie, conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău – **președinte**

Liliana CONDRATICOVA, dr. hab. în studiul artelor, dr. hab. în istorie, Academia de Științe a Moldovei – **conducător științific**

Larisa NOROC, dr. în istorie, conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, membru al Comisiei de îndrumare – **referent**

Nicolae ENCIU, dr. hab. în istorie, conf. univ., Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova – **referent**

Diana NICOGLO, dr. în istorie, conf. univ., Institutul Patrimoniului Cultural – **referent**

Suștinerea va avea loc la data de 7 februarie 2025, ora 14:00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale „Istorie. Patrimoniu Cultural. Modernitate” de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (str. Ion Creangă 1, blocul I, biroul 303) Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul tezei a fost expediat la data de 2 ianuarie 2025.

Autor

Marina CERCAȘIN _____

Conducător științific

Liliana CONDRATICOVA, dr. hab. _____

Președinte al Comisiei de doctorat

Valentina URSU, dr., conf. univ. _____

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	11
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	22
BIBLIOGRAFIA REZUMATULUI TEZEI	26
PUBLICAȚIILE AUTORULUI LA TEMA TEZEI	30
ADNOTARE	32
ANNOTATION	33
АННОТАЦИЯ	34

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

„Nunta românească, așa cum se desfășoară ea, constituie o manifestare etnografică și artistică străbătută de adânci simboluri și cu un rost bine definit în viața colectivității”¹

Actualitatea temei. Vestimentația – atât cea cotidiană, cât și cea festivă – abordată ca limbaj de comunicare nonverbală, oferă informații prețioase despre purtător cu privire la etnie, vârstă, gen, credință etc. Sub aspect etnologic, istoric și artistic, ansamblului vestimentar nupțial, care a evoluat substanțial mai ales de-a lungul secolului al XX-lea, îi revine un loc aparte în studiul complex al vestimentației. Nunta, în calitatea sa de corespondent cultural al căsătoriei, se află între cele două momente importante ale vieții omului – venirea pe lume prin Naștere și plecarea din această lume, odată cu Moartea. Discuțiile istoricilor, etnologilor, antropologilor, filosofilor, teologilor sunt neîncetate cu referire la aceste subiecte ale esenței fundamentale a omului pe Pământ. Ne-am propus în teza de față să abordăm și să punem în valoare ansamblul vestimentar al unuia dintre cele mai frumoase evenimente din viața omului, Nunta, care reprezintă „manifestarea cea mai complexă din cadrul obiceiurilor familiale”².

În această ordine de idei, demersul nostru este de mare responsabilitate științifică și este centrat pe studiul multidisciplinar al ansamblului vestimentar de nuntă, care anterior nu a fost examinat în toată complexitatea lui, comparativ cu subiectul ceremonialului marital care face parte dintr-o arie de cercetare separată.

Mariajul laic și religios reprezintă un sistem nupțial multilateral ce include nu doar momentul căsătoriei în sine, dar și numeroase aspecte estetice, psihologice, sociale și economice, astfel că intenția noastră de a pune în evidență ansamblul vestimentar nupțial obține un caracter multidisciplinar, căutând să ofere răspunsuri la mai multe întrebări despre vestimentația, accesoriile corespunzătoare situației și piesele de cult indispensabile ceremonialului nupțial.

În context, ceremonia de nuntă constituie un important eveniment în traseul evolutiv al omului, poziționându-l într-un anumit sistem de roluri și relații în societate. Ansamblul vestimentar, purtat într-o anumită perioadă de timp, reflectă în mod direct condițiile economice și raporturile sociale, purtând un anumit mesaj identitar. De-a lungul timpului, nunta a evoluat de la datinile strămoșești spre un spectacol bine regizat, situat între sacru și laic, cu etalarea statutului social-economic al tinerilor și al familiilor.

Incontestabil, arta și tradiția unui popor și-au găsit reflectare cu predilecție în costumul popular, care în versiunea lui festivă era utilizat în ceremonia nupțială. Ne confirmă acest fapt și etnologul Varvara Buzilă care menționează că după anexarea în anul 1812

¹ POPESCU, Ion Apostol. *Studii de folclor și artă populară*. București: Editura Minerva, 1970, p. 234.

² MUȘA, Cristian. Bradul și steagul în cadrul nunții românești. Descriere, funcționalitate și simbolistică, în trecut și în contemporaneitate. In: *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, S.n., București: Editura Academiei Române, 2020, tom. 3, p. 103, [online] [citat 02.12.2024]. Disponibil: <https://academiaromana.ro/ief/docAnuar/Anuar-IEF-2020.pdf>

a Basarabiei de către Imperiul Rus, „treptat, prestigiul acestor haine tradiționale scade sub impactul produselor comerciale”, subliniind că piesa de rezistență, cămașa cu altiță, se folosea doar în ritualurile importante pentru viața oamenilor (nunți, hore, petreceri la armată), fiind cusută în condiții casnice³. Aflăm că „în secolele XVII–XIX, miresele purtau la nunți costum tradițional cu cea mai frumoasă cămașă cu altiță... Drept cadou de nuntă pentru părinții mirelui și pentru mire, mireasa, împreună cu prietenele sale, coseau cămăși înainte de nuntă”⁴. Pentru Basarabia interbelică, cea mai renumită cămașă cu altiță a fost, cea purtată de Elena Alistar, deputat în Sfatul Țării, și care a devenit o piesă vestimentară de patrimoniu⁵.

Interesul nostru față de ansamblul vestimentar de nuntă se datorează faptului că la etapa actuală, în contextul tendinței de revenire la datinile și tradițiile strămoșești, care se materializează prin valorificarea pieselor de patrimoniu, studiul ansamblului vestimentar nupțial din punct de vedere istoric, etnologic și artistic, dezvoltat pe parcursul secolului al XX-lea în Basarabia și RSS Moldovenească, are o deosebită importanță în vederea cunoașterii tradițiilor, valorilor, patrimoniului în această perioadă de timp⁶. Cu certitudine, rochia de mireasă în ansamblul vestimentar nupțial devine piesa de rezistență și de interes major, integrând mai multe aspecte legate de statutul socio-economic, de castitatea miresei, la care adăugăm tendințele la capitolul modă.

Se conturează o tendință în spațiul românesc de a păstra pentru căsătoria civilă sau bisericească rochia de model tradițional, cusută cu motive românești specifice, studiate detaliat pentru fiecare regiune în parte și care devine un marker de identificare într-un cod cultural știut de localnici. Un loc aparte revine poziționării tradiționalei cămăși cu altiță, purtată de miri, nași și chiar de nuntași în timpul celebrării căsătoriei, pentru a marca importanța evenimentului⁷.

Constatăm că piesele ansamblului vestimentar nupțial au o pondere specială pentru valorificarea patrimoniului cultural grație participării în calitate de actanți ai ceremoniei nupțiale desfășurate în mediul urban și cel rural, iar demersul nostru investigațional își propune și pe această cale valorizarea unui segment important al patrimoniului. Pe de altă parte, aceste articole au rol educațional accentuat în promovarea respectului față de

---

³ BUZILĂ, Varvara. Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală (propusă pentru înscriere în lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO). In: *Akados*, 2021, nr. 1, pp. 153-168.

⁴ BUZILĂ, Varvara. Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală, pp. 153-168.

⁵ VIERU-IȘAEV, Maria. Elena Alistar – deputat în Sfatul Țării, pedagog și promotoare a portului popular. In: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie, fascicula Etnografie și Muzeologie*, s.n., vol. 29 (42), Chișinău, 2018, pp. 6-21; CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TOCARCIUC, Alina; PINTILEI, Elena; ISCHIMJI, Ana. Actul Unirii Basarabiei cu România de la 1918 și patrimoniul cultural: impact, evoluție, perspective. In: *Dialogica*, 2023, nr. 1(S), supl. nr. 1, pp. 141-154.

⁶ MIRON, Marina; NICOGLO, Diana. Patrimoniu și patrimonializare: experiența țărilor europene și a Republicii Moldova. In: *Akados*. 2019, nr. 2(53), pp. 154-160.

⁷ BUZILĂ, Varvara. Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală. In: *Akados*, 2021, nr. 1, pp. 153-168; *INVENTARUL național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial* (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements) [online] [citat 02.06.2023]. Disponibil: <https://www.patrimoniuimaterial.md/sites/default/files/Arta%20camasii%20cu%20alti-ta-element%20de%20identitate%20culturala%20in%20Republica%20Moldova..pdf>.

valorile familiale, în promovarea educației prin și pentru patrimoniu. Costumul de nuntă și accesoriile complementare au devenit în așa fel un mijloc de comunicare non-verbală, de translare vizuală a informației prețioase ce ține de cultura materială și spirituală, de statutul social-economic al posesorilor. Privit din această perspectivă, costumul de nuntă reprezintă un amplu subiect de cercetare, având în vedere necesitatea identificării în teren, repertorierei, descrierii, conservării și valorificării sub diferite aspecte a pieselor ca parte integrantă a patrimoniului cultural al țării.

În demersul nostru investigațional am optat pentru utilizarea, în funcție de context, a următorilor termeni, examinați mai detaliat în paginile tezei: **rochia de nuntă**, care este piesa de rezistență în ceremonia de nuntă purtată de mireasă în ziua căsătoriei civile și a cununiei religioase; **costumul de nuntă**, care este format din piesele principale și este caracteristic pentru mire sau mireasă; **ansamblul vestimentar nupțial** ce reflectă totalitatea pieselor vestimentare, încălțăminte, accesorii, folosite în timpul ceremonialului de nuntă. În context, un loc aparte revine ansamblului vestimentar al mirilor ca parte integrantă a portului de sărbătoare, utilizat în cadrul sărbătorilor calendaristice sau cele familiale. Cu referire la purtarea costumului tradițional popular în cadrul ceremonialului de nuntă, am optat pentru sintagma **costum popular românesc** pentru Basarabia în componența României întregite, pe când pentru perioada sovietică a fost uzuală varianta sintetică, stilizată a acestuia și care este desemnată conform specialiștilor drept „**costum național moldovenesc**”, purtat de „poporul moldovenesc” care este diferit de cel românesc, conform politicii și ideologilor statului sovietic⁸.

Abordând subiectul ansamblului vestimentar nupțial, ne convingem de actualitatea și importanța subiectului ales pentru cercetare, care necesită elucidare inclusiv și la capitolul terminologiei utilizate, precum și examinarea complexă a vestimentației și accesoriilor utilizate în cadrul nunții de români din Basarabia și RSS Moldovenească, adițional fiind examinate ansamblurile vestimentare specifice bulgarilor, găgăuzilor, ucrainenilor din localitățile rurale și urbane din spațiul vizat, care pot deveni un subiect de cercetare aparte.

Totodată, mai multe credințe ce diferă de la o regiune la alta sunt legate în tradiția populară în particular de rochia de nuntă și accesorii. Despre credințe (superstiții) a scris în anul 1888 G.S. Ioneanu în „Mica colecțiune de superstițiile poporului român”. Credințele poporului român, tradițiile de la naștere până la căsătorie au fost reflectate de Artur Gorovei în anul 1915 (lucrare reeditată în 2012)¹⁰. Mai multe aspecte privind nunta, au fost examinate din punct de vedere etnologic și antropologic de Arnold Van Gennep, studiul său despre riturile de trecere fiind foarte valoros pentru înțelegerea fenomenului nunții ca un prag esențial în viața omului¹¹.

⁸ CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TOCARCIUC, Alina; PINTILEI, Elena. Expedițiile etnografice și importanța lor în dezvoltarea artizanatului din RSS Moldovenească. In: *Akademios*, 2020, nr. 2(57), pp. 144-154.

⁹ *Mica colecțiune de superstițiile poporului român*, adunate de G.S. Ioneanu, Buzău: Editura Librăriei Modernă A. Davidescu, 1888, 90 p. [online] [cit. 12.04.2021]. Disponibil: <https://ru.scribd.com/document/338443157/1888-George-S-Ioneanu-Mica-colectiune-de-superstitiile-poporului-roman-pdf#>.

¹⁰ GOROVEI, Artur. *Credințe și superstiții ale poporului român*. 1915. Colecția MITHOS, Editura Saeculum, 2012. 512 p.; GOROVEI, Artur. *Datinile noastre la naștere și la nuntă*. București: Paideia. 2002, 176 p.

¹¹ GENNEP, Arnold Van. *Les rites de passage*. Paris: Éditions A. et J. Picard, 1981, 288 pp + 29 pp. [online]

Luând în considerare actualitatea subiectului pentru păstrarea tradițiilor și promovarea patrimoniului cultural, importanța aspectelor istorice, etnologice, antropologice, artistice cu privire la ansamblul vestimentar nupțial și evoluția acestuia în Basarabia și RSS Moldovenească, lipsa în istoriografia națională a unor cercetări multidisciplinare, ce ar integra aceste fațete, este îndreptățită intenția noastră de a examina plenar într-un demers științific ansamblul vestimentar nupțial cu transformările la care a fost supus de-a lungul anilor 1918–1991.

Gradul de studiere a problemei. În pofida faptului că au fost elaborate mai multe studii consacrate ceremonialului nupțial, constatăm că acestea au fost axate prioritar pe fenomenul nunții în spațiul românesc¹², tradițiile de nuntă¹³, precum și muzica¹⁴, pâinea¹⁵, obiceiurile de nuntă¹⁶, umbrind examinarea ansamblului vestimentar de nuntă. Publicațiile accesibile la etapa actuală de studiu, axate nemijlocit pe vestimentația de nuntă¹⁷ și accesoriiile aferente¹⁸, nu sunt numeroase, ceea ce creează anumite impedimente și ne-au direcționat spre o cercetare amplă și unică în iminența scoaterii din conul de umbră a pieselor încadrate în ansamblul vestimentar nupțial, examinate conform unui algoritm propriu din punct de vedere istoric, antropologic, artistic.

În cercetarea subiectului ansamblului vestimentar nupțial ne-am bazat pe datele de arhivă, disponibile la Agenția Națională a Arhivelor (ANA), arhiva Muzeului de Istorie a Orașului Chișinău (MIOC), Arhiva etnografică digitizată de cercetătorii Institutului Patrimoniului Cultural¹⁹, care ne-au pus la dispoziție materiale inedite și relevante.

În descrierea accesoriiilor și pieselor bisericești utilizate în ceremonialul nupțial ne-au fost utile fotografiile de epocă, piesele aflate în custodia Muzeului Național de Istorie

---

[citat 02.09.2024]. Disponibil: https://www.berose.fr/IMG/pdf/les_rites_de_passage_1909.pdf

¹² MARIAN, S.FI. *Nunta la români: studiu istorico-comparativ etnografic*. București: Saeculum, 2000. 576 p.; EV-SEEV, I. *Simbolica nunții românești*. București, 1993. 198 p.; DATCU, M. Obiceiuri de nuntă basarabene. In: *Datini*, 1994, nr. 3-4, 43 p.; NOICA C. *Nunta la români*. Antologie din poezia ceremonialului de nuntă. București: 1997. 282 p.; CĂLĂRAȘU, C. *Obiceiuri românești de nuntă*. București: Editura Universității, 1999. 284 p.; GOROVEI, A. *Datinile noastre la naștere și la nuntă*. București: Paideia, 2002. 149 p.; CIUBOTARU, Silvia. *Obiceiuri nupțiale din Moldova*. Iași: Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza”, 2009. 782 p.

¹³ ЗЕЛЕНЧУК, В.С. Очерки молдавской обрядности XIX – нач. XX вк. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1959; HÂNCU, A.S.; ZELENCIUC, V.S. *Folclorul obiceiurilor de familie*. Chișinău: Știința, 1979. 310 p.; GHIMPU, S. *Nunta și alte obiceiuri moldovenești*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1990. 118 p.

¹⁴ BADRAJAN, Svetlana. *Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei*. Chișinău: Epigraf, 2002. 220 p.

¹⁵ BUZILĂ, Varvara. *Pâinea: aliment și simbol: experiența sacralului*. Chișinău: Știința, 1999. 373 p.; BUZILĂ, Varvara. *Pâinea, aliment și simbol. Experiența sacralului*. București: Editura Gastroart, 2019. 352 p.

¹⁶ ȘIȘCANU, Elena. Nunta ca rit de trecere. Studiu de caz. Nunta cehilor din Moldova. In: *Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie. 2009, nr. 11, pp. 79-96; CIOCANU, Maria. Tradiția nunții în satele din raionul Rezina. In: *Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie. 2010, nr. 13, pp. 73-85; COJOCARU, Ludmila. Tradiția de nuntă în comunitățile de basarabeni deportați în Siberia și Kazahstan. In: *Akademios*, 2018, nr. 2, pp. 132-139; COJOCARU, Ludmila. Obiceiuri și moravuri privind castitatea miresei în comunitatea tradițională din Basarabia. In: *Revista de etnologie și kulturologie*, 2019, nr. XV, pp. 57-66.

¹⁷ POSTOLACHI, Elena. Costumul de nuntă. In: *Femeia Moldovei*, 1994, nr. 1, p. 19.

¹⁸ CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Ceremonialul nupțial: accesorii laice și de cult religioși. In: *Dialogica*, 2020, nr. 1, pp. 69-75.

¹⁹ Arhiva Etnografică Digitală [online] [citat 12.09.2024]. Disponibil <https://arhivaetnografica.ich.md/>.

a Moldovei, Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău²⁰; precum și colecțiile muzeelor locale (s. Beșalma, rn Comrat; s. Stârcea, rn Glodeni; „Casa părintească” din s. Palanca, rn Călărăși ș.a.). Pentru a avea un tablou pe cât se poate de amplu, au fost examinate piesele atestate în timpul documentărilor de teren în localitățile din nordul Republicii Moldova (s. Crișcăuți, rn Dondușeni; s. Hlina, rn Briceni), centrul (s. Bravicea, rn Orhei; s. Cărbuna, rn Anenii Noi; or. Rezina), sudul țării (s. Sadaclia, rn Basarabeasca; s. Văleni, rn Cahul; s. Stoianovca, rn Cantemir; s. Beșalma, rn Comrat), localitățile din stânga Nistrului (s. Podoimița, rn Camenca; or. Râbnița; s. Glinoe, rn Slobozia; rn Grigoriopol) ș.a. Luate în ansamblu, sursele disponibile și literatura de specialitate accesibilă la această etapă de cercetare au permis elaborarea unui studiu multidisciplinar privind ansamblul vestimentar nupțial, care este lipsă actualmente în istoriografia națională, cu excepția unor articole sporadice, în alte limite geografice și cronologice.

Obiectul de studiu îl constituie în mod prioritar ansamblul vestimentar nupțial al populației românești din Basarabia și RSS Moldovenească, cercetat din punct de vedere istoric, etnografic, structural și memorialistic. Pentru plenitudinea tabloului au fost examinate unele aspecte cu referire la vestimentația de nuntă atestată în localitățile populate de ucraineni, bulgari, găgăuzi, lipoveni.

Din punct de vedere geografic, studiile au fost concentrate în spațiul actual al Republicii Moldova.

Limitele temporale ale cercetării se referă la anii 1918–1991, oferind posibilitatea de a realiza un studiu comparativ al ansamblului vestimentar nupțial în cele două perioade – Basarabia în componența României și RSS Moldovenească.

Scopul lucrării constă în examinarea transdisciplinară a evoluției structurale și poziționale a ansamblului vestimentar nupțial al populației din Basarabia și RSS Moldovenească în anii 1918–1991 prin conceptualizarea și fundamentarea acestuia, precum și încadrarea în contextul tradiției ceremoniei nupțiale locale din perspectivă istorică, etnologică și culturologică.

Pentru a defini această teză de doctorat în conformitate cu scopul enunțat, au fost trasate următoarele **obiective**, care indică direcțiile de cercetare ale studiului:

- 1) Examinarea în plan diacronic a ansamblului vestimentar de nuntă reflectat în studiile teoretice, precum și sursele accesibile;
- 2) Identificarea, repertorierea și descrierea recuzitei de nuntă, a accesoriilor de cult și laice prezente în ritul marital;
- 3) Determinarea celor mai importante etape de dezvoltare și transformare a ansamblului vestimentar nupțial;
- 4) Stabilirea și descrierea pieselor costumului miresei și a mirelui în contextul metamorfozelor social-economice, artistice și ale modei secolului al XX-lea;
- 5) Stabilirea principalelor caracteristici ale ansamblului vestimentar de nuntă din Basarabia și RSS Moldovenească;
- 6) Determinarea influențelor asupra ansamblului vestimentar nupțial și urmărirea aspectelor de transformare structurală, estetică și simbolică a acestuia;

---

²⁰ Expoziția „Nunta nunților... (din patrimoniul MNEIN)” [online] [citat 12.04.2922]. Disponibil: <https://www.muzeu.md/expozitia-nunta-nuntilor-din-patrimoniul-mnein/>

7) Proiecția oportunităților de reconstituire a ansamblului vestimentar nupțial specific populației din Basarabia și RSS Moldovenească;

8) Patrimonializarea ansamblului vestimentar nupțial în contextul oportunităților de valorificare ulterioară.

Prin acest demers științific ne propunem reliefa valorilor tradiționale românești (moldovenești) în contextul ritualului și ceremonialului nupțial, exprimate prin ansamblul vestimentar nupțial. Ca finalitate, în teza de doctorat vor fi reprezentate particularitățile de evoluție a ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească din anii 1918–1991, identificate propunerile de reconstituire a pieselor autentice în vederea valorizării acestui compartiment important al patrimoniului cultural național.

Considerăm importantă problema conservării documentelor de arhivă, precum și a pieselor ansamblului nupțial identificate în localități, restaurare și punerea în valoare a pieselor de patrimoniu. Actualmente se pune accent pe revenirea la tradițiile veritabile, inclusiv legate de ceremonialul nupțial, și mulți tineri, împreună cu nașii lor, optează pentru vestimentația cu accente decorative tradiționale ori chiar piese vestimentare populare autentice, încadrate în ansamblul vestimentar de nuntă.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în crearea unei viziuni ample sistemice cu privire la ansamblul vestimentar nupțial, dezvoltat în contextul tradiției locale. În așa fel, rezultatele acestui studiu vor contribui la cunoașterea factorilor care au influențat constituirea ansamblului vestimentar nupțial, precum și la înlăturarea asocierii eronate a costumului popular cu costumul de nuntă în diferite perioade cu promovarea „costumului național moldovenesc” în cadrul nunților în perioada sovietică, utilizarea terminologiei greșite și alte aspecte, generate de absența cercetării de caz și a interpretării informației care a fost popularizată în resursele media în scopul promovării culturii locale.

Ipoteza de cercetare. În perioada cronologic examinată, anii 1918–1991, evenimentele cu impact special din punct de vedere istoric, social, cultural – industrializarea, tehnologizarea, mediatizarea, globalizarea, au marcat dezvoltarea și transformările ansamblului vestimentar în contextul ceremonialului nupțial.

Noutatea științifică a tezei este condiționată de faptul că până în prezent ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia (1918–1940/1941–1944) și RSS Moldovenească (1944–1991), ca element de patrimoniu, nu a constituit obiect de studiu științific. Pentru prima dată în spațiul tezei de doctorat a fost abordată și descrisă vestimentația de nuntă; au fost elucidați factorii care au determinat dezvoltarea ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească: industrializarea, modernizarea tehnologiei de producere, diversificarea materialelor, ceea ce a condiționat extinderea varietății pieselor vestimentare și a determinat formarea unei noi imagini și a noii încărcături semantice a vestimentației de nuntă.

Originalitatea științifică a tezei este determinată de abordarea pluridisciplinară a subiectului luat în dezbateră, fiind corelate date valoroase din domeniul istoriei, etnologiei, industriei vestimentare etc. în vederea elaborării unui tablou de ansamblu privind evoluția și transformarea ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească în limitele cronologice 1918–1991.

Valoarea teoretică. Semnificația teoretică reflectă argumentarea științifică a rolului și a structurii ansamblului de nuntă în cultura românească din Basarabia (1918–1940/1944) și RSS Moldovenească (1944–1991). Au fost definitivate argumentat tipologia și structura ansamblului vestimentar nupțial cu elementele lui caracteristice în analiza retrospectivă; elucidat contextul în care acesta s-a format, precum și semnificația pe care a primit-o în fiecare din etapele identificate. Informațiile concentrate în paginile tezei sunt uzuale pentru continuarea cercetărilor și dezvoltarea pe alte direcții, oferă suportul teoretic necesar pentru elaborarea noilor lucrări științifice privind cultura, arta, tradițiile românilor.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în identificarea surselor de informație, analiza și sistematizarea acestora din punct de vedere profesionist și prezentat în limbajul de specialitate. Rezultatele științifice obținute pot fi utilizate pentru reconstituirea ansamblului vestimentar nupțial cu scop de conservare și valorificare, ca suport științific pentru completarea cursurilor didactice de istorie a costumului, în instruirii specializate a inginerilor în industria ușoară, designerilor vestimentari, a istoricilor, costumierilor, ca suport teoretic pentru crearea costumelor teatrale, pentru dezvoltare în cercetări ulterioare.

Implementarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată în cadrul școlii doctorale „Istorie. Patrimoniul cultural. Modernitate”, discutată și recomandată pentru susținere de către Comisia de îndrumare. Rezultatele cercetării care reflectă principalele axiome ale tezei, au fost publicate în reviste științifice și susținute sub formă de comunicări la conferințe științifice internaționale în Republica Moldova și România. Unele rezultate ale cercetării au fost reflectate în expoziția „Retrospectiva costumului nupțial în fotografii”, vernisată la 19 septembrie 2024, la Academia de Științe a Moldovei, în contextul celei de-a zecea ediții a conferinței științifice internaționale „Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății de mâine”, organizată în contextul Zilelor europene ale patrimoniului cultural²¹.

Aprobarea rezultatelor cercetării. La baza tezei sunt 18 publicații științifice, dintre care 1 articol publicat în revistă națională de tipul A (revista „Arta” inclusă în baza de date SCOPUS), 4 articole în reviste științifice de tipul B („Akademos”; „Dialogica”), 3 articole în reviste din străinătate. Rezultatele științifice au fost aprobate la 8 conferințe științifice naționale și internaționale. O serie de rezultate au stat la baza *Dicționarului ilustrat româno-englez Terminologie vestimentară* (autori: Natalia Procop, Livia Sîrbu, Marina Cercașin, Valentina Negru, Chișinău: Gunivas, 2019, 140 p.), elaborat în cadrul proiectului independent pentru tineri cercetători „Terminologia vestimentară din Moldova: tradiție și inovație”, 18.80012.06.23F (2018–2019). Dicționarul a fost apreciat în anul 2020 prin conferirea titlului de Laureat al premiului Academiei de Științe a Moldovei, domeniul arte.

Cuvinte-cheie: ansamblu vestimentar nupțial, Basarabia, RSS Moldovenească, etnologie, istorie, cultură, patrimoniu, ceremonialul de nuntă, costum de nuntă, rochie de nuntă, cununie, mire, mireasă, rit, tradiție, obicei, port popular, ceremonie, căsătorie civilă, modă, stil, vestimentație, accesorii, textile, podoabe, bijuterii.

²¹ CONDRATICOVA, Liliana. O platformă de idei în contextul integrării europene: de Zilele Patrimoniului cultural la AȘM s-au întrunit experți în domeniu. In: *Akademos*, nr. 3, 2024, pp. 34-36.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza este alcătuită din Introducere, în care sunt expuse argumentarea temei, gradul de cercetare, scopul și obiectivele, limitele cronologice și geografice ale cercetării, valoarea teoretică și aplicativă, noutatea și originalitatea. Teza este compusă din patru capitole cu concluzii detaliate, finalizează cu Concluzii generale și recomandări. Lista bibliografică include 245 de titluri în limba română, engleză, rusă, surse electronice. Anexele constituie materialele de teren ale autorului, lista informatorilor, lista muzeelor vizitate și a localităților unde au fost efectuate cercetări de teren, documente și fotografii ce ilustrează ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească.

Capitolul 1 „Ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească ca obiect al cercetărilor științifice” integrează patru paragrafe. Vestimentația de nuntă a devenit un mijloc de comunicare non-verbală, de translare vizuală a informației valoroase ce ține de cultura materială și spirituală. Recuzita nupțială are o deosebită pondere în calitate de actant al întregului ceremonial nupțial desfășurat în mediul urban și cel rural. Însă examinarea literaturii de specialitate la capitolul vestimentația de nuntă în perioada cronologică analizată, anii 1918–1991, denotă lipsa cercetărilor aprofundate și a publicațiilor detaliate la tema vizată, unele aspecte legate de ceremonialul nupțial fiind tratate în alte limite temporale și geografice.

Cronologic, publicațiile au fost examinate în funcție de perioade distincte: a) literatura cu caracter statistic și descriptiv de la hotarul secolelor XIX–XX, necesară pentru înțelegerea situației cu privire la ceremoniile de nuntă în acest segment cronologic; b) literatura perioadei interbelice cu referire la ceremonialul de nuntă, vestimentația și accesoriile complementare; c) publicațiile din perioada sovietică; d) cercetările inițiate după proclamarea independenței Republicii Moldova. De menționat că fiecare perioadă istorică are specificul său în materie de prezentare și reflectare a evenimentelor prin prisma publicațiilor și presa vremii, asta în pofida faptului că aparent haina de nuntă este apolitică, comparativ cu costumul tradițional popular, arta plastică, sculptura etc.

Un aspect valoros în acest studiu se referă la algoritmul de cercetare a costumului nupțial, fiind studiată literatura de specialitate ce ține preponderent de costumul popular – lucrări semnate de Ada Zevin și M. Livșiț²², V. Zelenciuc și M. Dimitriu²³, Emilia Pavel²⁴, V. Zelenciuc²⁵, Varvara Buzilă²⁶, precum și cele despre populația din Basarabia, elaborate de N. Enciu²⁷. Accesoriile asociate ceremonialului nupțial au fost examinate de Liliana Condraticova²⁸, iar tradițiile de nuntă la moldovenii deportați, castitatea mi-

²² Portul național moldovenesc. Sub red. Zevina A., Livșiț M. Chișinău: Cartea moldovenească, 1960. 29 p.

²³ ZELENCIUC, V.; DIMITRIU, M. Costumul național moldovenesc. Chișinău: Timpul, 1975. 61 p.

²⁴ PAVEL, Emilia. *Portul popular moldovenesc*. Iași: Junimea, 1976. 208 p.

²⁵ ЗЕЛЕНЧУК, В. *Молдавский национальный костюм*. Chișinău: Timpul, 1985. 143 p.

²⁶ BUZILĂ, Varvara. *Costumul popular din Republica Moldova*. Ghid practic. Chișinău, 2011. 170 p.

²⁷ ENCIU, N. Populația României interbelice în context general european: trăsături generale și specifice. In: *Anuarul Institutului de Istorie: Materialele sesiunii științifice anuale, 20 decembrie 2018*, 20 decembrie 2018, Chișinău. Chișinău: Editura „Lexon-Prim”, 2019, pp. 214-229.

²⁸ CONDRATICOVA, Liliana. *Arta bijuteriilor din Moldova*. Iași: Lumen, 2010. 286 p.; CONDRATICOVA, Liliana. *Arta metalelor din Basarabia*. Chișinău, 2017. 384 p.; CONDRATICOVA, Liliana. *Arta metalelor. Portrete*

resei, sunt relatate de istoricul Ludmila Cojocar²⁹. Tendințele artistice ale vestimentației în a doua jumătate a secolului al XX-lea au fost studiate de criticul de artă Natalia Procop³⁰. Lucrările vizate au ajutat la clasificarea tipologică și descrierea complexă a ansamblului vestimentar nupțial. Informațiile prezentate sunt foarte sumare, ceea ce a condiționat alegerea temei de cercetare pentru elaborarea unei viziuni complete asupra ansamblului vestimentar de nuntă.

Cercetări privind utilizarea costumului popular în cadrul ceremonialului nupțial, costumul de nuntă din satele Podoima și Podoimița, r. Camenca, au fost efectuate de Varvara Buzilă³¹, Maria Ciocanu³², Silvia Șaranuță³³, iar Natalia Grădinaru s-a aplecat asupra problemei ceremonialului nupțial în satele din valea Prutului de Jos³⁴. Piesele ceremoniale de nuntă (prosupul nașilor, batista miresei) au fost abordate de Alina Tocarciuc³⁵. Nunțile desfășurate în mediul sovietic și obiceiurile legate de rochia de mireasă, au devenit subiect de studiu pentru Lidia Prisac³⁶. În context, studiile istoricului Valentina Ursu aduc lumină în politicile statului sovietic în domeniul subminării, distorsionării culturii tradiționale³⁷. Rolul culturalizării, implicit al asociațiilor culturale, prestanța șezătorilor în cadrul cărora se confecționau piese ale costumului popular, utilizate adesea în perioada interbelică și în calitate de costum de nuntă, mai ales în mediul rural, au fost abordate de istoricul Larisa Noroc³⁸.

---

de creație ale bijuteriilor și meșterilor de artă decorativă în a doua jumătate a secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. Iași: Doxologia, 2021. 320 p.

²⁹ COJOCARU, Ludmila. Tradiția de nuntă în comunitățile de basarabeni deportați în Siberia și Kazahstan. In: *Akademos*, 2018, nr. 2, pp. 132-139;

³⁰ PROCOP, Natalia. Vestimentația din RSSM reflectată în presa periodică din anii '50. In: *Arta*, 2017, nr. 1(AV), pp. 97-102; PROCOP, Natalia. Aspecte stilistice în vestimentația de la începutul anilor '60 ai sec. XX din RSSM. In: *Arta*, 2018, nr. 1(AV), pp. 68-75.

³¹ BUZILĂ, Varvara. Complexitate și adaptabilitate în costumul de Podoima-Podoimița, Transnistria. In: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. S.n. Fascicula Etnografie și Muzeologie, vol. 25(38), Chișinău, 2016, pp. 97-115.

³² CIOCANU, Maria; MIHAILIUC-ONOFRIESCU, Valentina. Portul popular în raionul Camenca. In: *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009, vol. II, pp. 483-502.

³³ ȘĂRĂNUȚĂ, Silvia. *Cultura materială și spirituală a românilor din Basarabia (sec. XIX-XX). Schițe și studii etnografice*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019. 354 p.

³⁴ GRĂDINARU, Natalia. Ceremonialul nupțial în satele din valea Prutului de Jos: funcționalitate și inovații. In: *Valorificarea patrimoniului etnocultural: al Republicii Moldova în cercetare și educație*, 15 noiembrie 2018, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul Patrimoniului Cultural, 2018, Ediția 3, p. 27.

³⁵ TOCARCIUC, Alina. Typology and specificity of traditional ceremonial textiles. In: *Conservation and restoration of cultural heritage*, Lucrările științifice de la cea XXII-a ediție a Simpozionului Internațional „Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural / Conservation and restoration of cultural heritage”, Iași 22-23 septembrie 2021, Iași: Doxologia, 2021, vol. XXII, pp. 241-258.

³⁶ PRISAC, Lidia. „...Frumoase-s nunțile-n colhoz...” sau despre mariaj în mediul rural sovietic (1960–1980). In: *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul / Cosmin Budeanca, Florentin Olteanu (coord.)*, Iași: Polirom, 2017, pp. 181-200.

³⁷ URSU, Valentina. Acțiunile autorităților din Moldova sovietică privind cultura tradițională (anii '40 ai sec. XX). In: *Revista de Etnologie și Culturologie*, 2022, nr. 31, pp. 84-91.

³⁸ NOROC, Larisa. *Cultura Basarabiei în perioada interbelică (1918–1940)*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2009. 192 p.

O însemnătate aparte revine terminologiei în domeniu, care abundă în termeni preluați din alte limbi și adaptați aleatoriu. În această ordine de idei, sunt valoroase dicționarele de specialitate și alte surse, ce ar dezvolta simțul estetic și utilizarea corectă a terminologiei în domeniul vestimentar, implicit în costumul de nuntă³⁹.

Examinarea detaliată a presei periodice a vremii a permis includerea unor informații relevante în teză, care însă au fost estimate și evaluate critic, coroborate cu datele de teren pentru a exclude unele ambiguități sau prezentarea datelor eronate, denaturate sub aspect ideologic.

Piesele ansamblului vestimentar nupțial (costumul de mire, rochia de mireasă, accesoriile ș.a.) au fost identificate în cadrul expedițiilor de teren, inclusiv și cele din ultimii ani, pe care le-am realizat în localitățile din nordul, centrul și sudul Republicii Moldova⁴⁰.

Au fost examinate o serie de piese de muzeu, subliniindu-se faptul că colecțiile muzeale păstrează piese vestimentare și accesorii care necesită analiză și descriere științifică, repertoriere, înregistrare, restaurare autentică și conservare, pentru a fi ulterior valorificate, inclusiv, în cadrul expozițiilor tematice.

O deosebită relevanță pentru cercetare constituie fotografiile de epocă ca sursă veritabilă de informație privind ansamblul vestimentar nupțial caracteristic unei regiuni într-o anumită perioadă de timp. În teză se acordă atenție prioritar vestimentației românilor din Basarabia și RSS Moldovenească, fiind descrise sumar și hainele de nuntă ale bulgarilor, găgăuzilor, ucrainenilor care populează spațiul actual al Republicii Moldova. Menționăm și ponderea interviurilor cu respondenții din mai multe localități din nordul, centrul și sudul Republicii Moldova pentru întregirea tabloului dezvoltării ansamblului vestimentar nupțial.

Pentru sistematizarea informațiilor documentate a fost stabilit un algoritm de cercetare a vestimentației nupțiale. S-a optat pentru tipologizarea și descrierea ansamblului vestimentar nupțial, având în vedere aspecte de gen (costum de mireasă, costum de mire), asociate cu diverse accesorii, acoperăminte pentru cap, podoabe, încălțăminte ș.a. Ne-am propus să examinăm ansamblul vestimentar nupțial în plan diacronic, urmărind evoluția sa cu toate componentele, pe durata anilor 1918–1991, iar concluziile acestui prim capitol sunt următoarele⁴¹:

---

³⁹ PROCOP, Natalia; NEGRU, Valentina; SÎRBU, Livia; CERCAȘIN, Marina. *Terminologie vestimentară. Dicționar ilustrat român-englez*. Chișinău: Gunivas, 2019. 144 p.; CERCAȘIN, Marina; CONDRATICOVA, Liliana. Dicționar de termeni în domeniul textilelor. Studiu de caz: procesele tehnologice de producere. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, dedicată zilelor europene ale patrimoniului*. Ediția 1, 23-24 septembrie 2019, Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2019, p. 27.

⁴⁰ CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TOCARCIUC, Alina; PINTELEI, Elena. Expedițiile etnografice și importanța lor în dezvoltarea ărtizanatului din RSS Moldovenească. In: *Akademios*, 2020, NR. 2(57), pp. 144-154.

⁴¹ CERCAȘIN, Marina. Costumul nupțial și sursele sale de cercetare. In: *Akademios*, 2020, nr. 4(59), pp. 130-136; CERCAȘIN, Marina. Ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească ca obiect al cercetărilor științifice. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, Iași-Chișinău-Lviv: 2024, vol. 8, editor Liliana Condraticova, Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique”, pp. 50-57.

1) Examinând multitudinea surselor de cercetare, scrise și materiale, confirmate cu datele de arhivă, rezultatele cercetărilor de teren, publicațiile cercetătorilor din domeniu, am constatat că ansamblul vestimentar de nuntă reprezintă un amplu subiect de cercetare nereflectat până acum.

2) Studiul literaturii de specialitate ne-a condus spre constatarea că majoritatea publicațiilor sunt consacrate ceremonialului nupțial, fenomenului nunții în spațiul românesc, tradițiilor de nuntă din Basarabia și RSS Moldovenească, muzicii și pâinii în obiceiurile de nuntă, pe când subiectul complex al pieselor vestimentare nupțiale a fost reflectat foarte sumar.

3) Caracterul multidisciplinar al studiului a permis utilizarea în cercetare a metodelor de căutare specifice istoriei, etnologiei, antropologiei, studiului artelor, tehnologiei etc., pentru ca în finalitate lucrarea să răspundă la întrebările cu referire la particularitățile ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească în anii 1918–1991.

4) Însumând sursele de cercetare la subiectul ansamblului vestimentar nupțial, precum și publicațiile științifice care direct sau tangențial se referă la recuzita nupțială, conchidem că este necesară colectarea minuțioasă a informațiilor pe tema abordată, verificarea datelor prezentate de persoanele intervievate și rezultatele cercetărilor în teren, susținute și confirmate de sursele literare, științifice și colecțiile muzeale pentru a obține ca finalitate o privire de ansamblu asupra ansamblului vestimentar nupțial din spațiul actual al Republicii Moldova.

5) Subliniem ponderea expedițiilor etnografice care au scopul de a documenta piesele în arealul lor natural, permit studiarea ansamblului nupțial pe teren, în complex cu alte activități din mediul rural sau urban. Prezente de-a lungul secolului al XX-lea, la început de secol XXI însă expedițiile etnografice sunt mult mai rare, cauza fiind penuria de resurse financiare. Amintim că de-a lungul anilor, colaboratorii Asociației „Artizana” au realizat expediții etnografice de documentare în localitățile rurale din RSSM, certificând piese autentice în localitățile de nord, centru și sud, precum și în localitățile din stânga Nistrului.

6) Piesele documentate au ajuns să fie o sursă importantă de cercetare la capitolul tehnica de lucru, înregistrând motivele și elementele decorative folosite în costumul de nuntă, semnificative pentru lucrări de reconstituire. Fără a fi studiate, fixate documentar și fotografic pe teren, piese cu valoare patrimonială riscă să fie pierdute irecuperabil, astfel reluarea expedițiilor etnografice și atenția statului față de acest compartiment valoros, sunt absolut necesare.

7) În studiul ansamblului vestimentar de nuntă analiza fotografiilor permite determinarea particularităților caracteristice costumului în diferite perioade de timp și pe zone geografice. Fotografiile examinate au permis constatarea faptului că în spațiul din stânga Prutului moda europeană s-a răspândit simultan, iar pentru studiul evoluției costumului nupțial fotografiile sunt la fel de relevante ca și piesele vestimentare, dar spre deosebire de acestea din urmă, fotografiile trec prin timp mai ușor și sunt mai accesibile pentru studiu, devenind o valoroasă sursă de studiere a pieselor ce fac parte din costumul nupțial.

8) Piesele ansamblului vestimentar nupțial (costumul de nuntă, accesoriile și podoabele) sunt parte componentă a patrimoniului cultural care necesită a fi catalogat, examinat, restaurat și valorificat sub aspect științific, cultural, muzeal, turistic.

9) Au fost identificate cercetări ale costumului de nuntă al mirilor pentru a fi reconstituit un tablou de ansamblu al evoluției ansamblului vestimentar în secolul al XX-lea, fiind abordat un algoritm aparte de cercetare, diferit de cel susținut de etnologi și culturologi cu referire la costumul popular. Totodată, în ultimul timp, obține o deosebită relevanță problema conservării pieselor de patrimoniu, implicit ale celor legate de ritualurile nupțiale din diferite localități ale Republica Moldova. Mai mulți colecționari s-au concentrat pe colectarea celor mai valoroase piese, devenind dificilă muzeificarea și studierea pieselor aflate în colecțiile private.

Acest algoritm de lucru a permis analiza evoluției ansamblului vestimentar nupțial ce integrează rochia de mireasă, costumul de mire, încălțăminte, acoperemintele de cap, podoabele asociate ceremonialului nupțial, reliefând piesele de patrimoniu, pierderea sau omiterea la anumite etape a unor elemente tradiționale (interzicerea cununii religioase în perioada sovietică) și reconstituirea unor piese și obiceiuri prin încadrarea lor în spectacolul bine regizat cum este nunta, un moment de mare însemnătate în riturile de trecere ale omului.

În **Capitolul 2 „Relația sacru-profan în ceremonialul nupțial și ansamblul vestimentar”** au fost puse în evidență aspecte cu referire la canoanele bisericești și tradițiile laice legate de nuntă. Pentru un popor credincios cum sunt românii, actul căsătoriei întotdeauna a fost strâns legat cu ritualul bisericesc. Din punct de vedere religios, cununia este una din cele șapte Sfinte Taine ale Bisericii prin care are loc unirea sufletelor a doi tineri îndrăgostiți, respectând cu sfințenie canoanele bisericești. Pentru înfăptuirea mariajului sunt necesare îndeplinirea mai multor condiții legate de vârsta mirilor, liberul consimțământ, respectarea gradelor de rubedenie etc.⁴²

Retrospectiva celor mai importante tradiții de nuntă, care se respectau pe întreg teritoriul Basarabiei, și care de-a lungul anilor au fost completate de unele interferențe culturale regionale, cu obiceiuri locale, este necesară pentru a înțelege locul și rolul costumului mirilor și accesoriilor complementare în acest ceremonial nupțial multilateral. Fără a detalia obiceiurile de nuntă, care pot fi subiectul unei cercetări separate, a fost examinată încadrarea ansamblului vestimentar nupțial și dezvoltarea acestuia într-o perioadă marcată de schimbările produse în viața socială, economică, dar și cele legate de ideologie.

De asemenea, ca urmare a examinării mai multor materiale de teren, mai ales a caietelor de practică etnografică din perioada sovietică (digitalizate de specialiștii în domeniu de la Institutul Patrimoniului Cultural), constatăm că acestea necesită o reevaluare a conținutului, a datelor informaționale concentrate în paginile rapoartelor expedițiilor etnografice. În acest capitol ceremonialul nupțial și vestimentația purtată la nuntă au fost reliefate inclusiv și prin prisma tradițiilor populare, culese atât anterior de etnografi, cât și cele culese în timpul interviurilor realizate în localitățile Republicii Moldova. De menționat că aceste caiete au fost digitalizate și actualmente se află în acces deschis, oferind oportunități eficiente de cercetare⁴³.

În desfășurarea nunții, toate ritualurile și obiceiurile sunt simbolice. Din dorința mirilor să-și uimească oaspeții, nunta nu s-a limitat doar la obiceiurile străvechi, astfel că

⁴² MEYENDORFF, John. *Căsătoria. Perspectivă ortodoxă*. Traducere de Cezar Login. Cluj-Napoca: Editura Renașterea, 2012, pp. 61-64.

⁴³ Arhiva Etnografică Digitală [online] [cit. 12.09.2024]. Disponibil: <https://arhivaetnografica.ich.md/>.

au apărut și obiceiuri noi, precum și multe obiceiuri au fost preluate din alte culturi – tortul miresei, aruncatul buchetului de mireasă, preluate din Occident la începutul anilor 1980. De altfel, piesele din costumul miresei și mirelui reprezintă un valoros indicator al schimbării statutului social (fecior și fată mare – miri și mireasă – tineri căsătoriți), care se manifestă plenar în timpul ceremonialului nupțial. În concluzie la acest capitol vom accentua următoarele:

1) Mai multe tradiții și datini au suferit modificări substanțiale în ceremonialul de nuntă în primele decenii după cel de-al doilea război mondial, perioada sovietică fiind marcată de schimbări fulgerătoare în viața socială, mai ales la capitolul ideologie, substituire și erodare de tradiții autentice.

2) Circumstanțele dramatice prin care au trecut locuitorii RSSM mai ales după anexarea la URSS după cel de-al doilea război mondial, au lăsat sechele adânci în viața socială, culturală, și economică. În acest context este complicat de generalizat tradiții și obiceiuri, deoarece fiecare a avut o interpretare adaptată la circumstanțele generale, la posibilitățile materiale, precum și la interferențele culturale regionale⁴⁴. Totuși, ritualul nunții întotdeauna a rămas sacru și canonic în parcursul vieții omului, de care acesta a știut să se bucure indiferent de circumstanțe, chiar și în perioadele dezmățului ateist și interzicerea cununiilor.

3) Cele mai importante componente ale ceremonialului nupțial rămân a fi chemarea la nuntă, gătitul miresei, întâmpinarea alaiului mirelui și al nașilor de socrii mici, scoaterea zestrei, masa mică, cununia religioasă, sosirea nuntașilor, masa mare, dezbrăcătul miresei ș.a., care adesea diferă de la o localitate la alta sau sunt împrumutate din alte localități, după care s-au implantat temeinic în tradiția locală de nuntă. La fiecare etapă, anumite piese din ansamblul vestimentar nupțial se regăsesc, îndeplinind anumite roluri și funcții.

4) Impresionant și valoros, aspectul spiritual în actul căsătoriei în mod forțat a fost exclus în perioada sovietică, fiind interzise articolele bisericești, în particular cununile, sub aspect ideologic dominând ateismul.

Concluzionăm că tradițiile de nuntă ca sistem socio-cultural funcțional s-au aflat în continuă transformare, fiind supuse unor adaptări, influențe, remodelări de natură structurală și funcțională.

Capitolul 3 „Concepte, tradiții și simboluri ale ansamblului vestimentar nupțial în contextul ceremonialului nupțial” are ca scop scoaterea din conul de umbră a celor mai importante accesorii utilizate în cununia bisericească și căsătoria civilă. În baza materialelor documentare și a informațiilor culese pe teren, au fost examinate cele mai importante accesorii, actanți ai ceremonialului nupțial – cununa, podoabele pentru cap, gât și mâini, buchetul miresei, voalul miresei etc. În ansamblul recuzitei ceremonialului nupțial, accesoriile ocupă un loc aparte, reprezentând legătura atât cu tradiția, cât și cu inovația, tendințele și designul artistic, artizanatul și industrializarea.

---

⁴⁴ Obiceiurile și rânduielile nunții la moldovenii basarabeni [online] [citat 14.04.2021]. Disponibil: <https://prezi.com/ainskhfwlsq/obiceiurile-si-randuielile-nuntii-la-moldovenii-basarabeni/>; CIOCANU, Maria. Tradiția nunții în satele din Raionul Rezina. In: *Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie (Serie Nouă)*, 2010, nr. 13(26), pp. 75-86.

Accesoriile identificate și studiate de noi în baza materialelor de teren, a cataloagelor expoziționale și a literaturii de specialitate, au fost clasificate în următoarele categorii:

a) *accesorii de cult*, din care fac parte inelele de logodnă și cele de cununie; cununile folosite în ceremonialul bisericesc;

b) *podoabe pentru cap, mâini și gât*, în care au fost incluse coliere și mărgele, agrafe pentru coafură, diademe, voalul, acopereminte de cap, mănuși.

Accesoriilor de nuntă le revine o pondere specială, fiind un indicator al statutului social și economic al mirilor și familiilor sale, dar și al tendințelor artistice ale vremii și necesităților pragmatice⁴⁵. Ca regulă, în majoritatea cazurilor, pentru rochie este uzuală culoarea albă imaculată, subliniind importanța evenimentului și inocența miresei. Inelele din aur, mult mai rar din argint, pe partea verso a inelului, la dorință, au gravate numele mirilor, diferite simboluri și jurăminte de credință și dragoste, care de asemenea fac parte din tradițiile legate de ceremonialul nupțial.

Destinate să consemneze o zi unică în viață, accesoriile ceremoniale întotdeauna au luat cele mai variate forme pentru a evidenția, printr-un limbaj codificat, strălucirea tânărului cuplu. Totodată, aceste piese posedă diverse funcții, cea mai veche funcția apotropaică, întrucât se credea că au putere de protecție.

O deosebită atenție în ceremonialul nupțial merită cununile (lat.: *corona*)⁴⁶. Parte componentă din costumul obligatoriu al miresei la nuntă, aceste podoabe erau variate, în funcție de, materiile prime, mediul rural sau urban (sat sau oraș), precum și tradițiile locale și interferențele culturale.

Acoperământul pentru cap al miresei este un atribut obligatoriu al tinutei, care în anumite perioade de timp ia forme și proporții diferite. De obicei, se constituie din cunună (coroniță) și voal, ale căror tradiții sunt vechi. Cununa ca accesoriu de cult al ansamblului vestimentar nupțial, a evoluat ca formă, materiale de confecționare și colorit, în strânsă legătură cu tradițiile locale.

Cununile de căsătorie pe care le poartă în ziua nunții miresele, reprezintă trecerea de la o categorie socială la alta, cea a femeilor căsătorite, gospodine și mame. Cununile au fost examinate în alte contexturi, inclusiv prin prisma evoluției artei metalelor din Basarabia și a valorizării pieselor de patrimoniu⁴⁷, cercetările noastre axându-se preponderent pe aspectul utilizării lor în cadrul ceremonialului nupțial, al cununiei religioase. Piese documentate au permis clasificarea cununilor în două categorii: a) *cununi bisericești*, lucrate din metale comune, mai rar din argint, împodobite cu stofe bogate, sticle colorate, păstrate în patrimoniul bisericilor pentru a oficia ceremonia religioasă; b) *cununi laice*, cunoscute ca diademe, coronițe, confecționate anterior din flori, panglici, sticle colorate ca imitație a pietrelor prețioase, și evoluând la piese realizate din metale decorate cu pietre fine, aceste piese fiind folosite în cadrul căsătoriilor civile⁴⁸.

---

⁴⁵ CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Locul și rolul accesoriilor în sistemul vestimentar nupțial. In: *Arta*. 2019, Vol. XXVIII, nr. 1, pp. 146-150; CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Ceremonialul nupțial: accesorii laice și de cult religioși. In: *Dialogica*. 2020, nr. 1, pp. 69-75.

⁴⁶ Cununa [online] [citată 14.04.2021]. Disponibil: <https://www.dictionarroman.ro/?c=cunun%C4%83>

⁴⁷ CONDRATICOVA, Liliana. *Arta metalelor din Basarabia*. Chișinău, 2017, pp. 175-176.

⁴⁸ CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Locul și rolul accesoriilor în sistemul vestimentar nupțial. In: *Arta*, 2019, nr. 1(AV), pp. 146-150.

Voalul – un accesoriu în afara timpului – este esențial în ansamblul vestimentar nupțial femeiesc, reprezentând o bucată de țesătură fină cu care se acoperă capul și în unele cazuri față. Între ritualurile nupțiale, „gătitul miresei” se impune ca unul cu încărcătură emoțională extrem de mare, marcând trecerea de la o etapă a existenței ei la alta, într-un amestec de bucurie și tristețe.

Mănușile miresei sunt elementele de costum ce întrunesc istorie și tradiție. Anume purtarea mănușilor în timpul ceremoniilor religioase, precedat de spălarea mâinilor, pentru a ține obiectele sacre cu mâinile curate, a dat continuitate practicii și simbolismului purtării mănușilor în ceremonia căsătoriei. În lipsa mănușilor, în scop apotropaic se folosea o batistă fină, brodată.

Buchetul miresei, ca atribut important al ținutei, este o tradiție veche care își are originea în urmă cu mai multe secole. Inițial plantele care se utilizau pentru completarea ansamblului vestimentar al miresei aveau funcție pragmatică, ca decor sau parfum, fiind înzestrate și cu funcția protectoare corespunzător credințelor populare. Anumite flori s-au bucurat de o utilizare mai mare în cultura tradițională și le regăsim în structura obiceiurilor legate de cultul fertilității, în obiceiurile de familie legate de belșug, dragoste, sănătate și prosperitate.

Examinând detaliat elementele simbolice ale ansamblului vestimentar nupțial, accesoriile de cult în cadrul ceremoniei religioase și accesoriile laice, care se regăsesc în ceremonialul logodnei și nemijlocit al nunții, ajungem la următoarele concluzii:

1) În ansamblul articolelor folosite în ceremonialul nupțial, accesoriile de cult și cele laice ocupă un loc aparte, manifestându-se nemijlocita legătură cu tradiția, dar și cu inovația, tendințele și designul artistic. În general, moda la accesorii inclusiv cele nupțiale, urmează moda vestimentară. Accesoriile nupțiale pot fi clasificate în funcție de etapa nunții (logodnă, nuntă, ceremoniile de după nuntă), materii prime, modalități de port, fiind repertoriaste piese destinate miresei și articole destinate mirilor.

2) Accesoriile nupțiale sunt perfect armonizate cu costumele mirelui și rochia de mireasă, statutul social-economic al purtătorului, al familiei. Pentru accentuarea somptuoșității costumului nupțial, se folosesc podoabe scumpe din materiale alese, subliniind castitatea miresei, puritatea și importanța evenimentului.

3) Tipul podoabelor (mai ales a pieselor de cap) în ansamblul vestimentar nupțial pot varia de la o localitate la alta, în funcție de tradițiile locale. Forma, elementele constitutive și alte caracteristici ale vestimentației și accesoriilor asociate în ansamblul vestimentar nupțial, sunt determinate de specificul cultural, de aspecte etico-estetice și de statutul socio-economic.

4) În limitele temporale ale cercetării am constatat că cununa confecționată din ceară la începutul secolului al XX-lea a fost urmată de cununa din material textil, decorată cu paiete și mărgelae, iar spre sfârșitul secolului al XX-lea a fost substituită cu precădere de coronița metalică cu incrustații de cristale artificiale sau diademă.

Purtătoare de anumite semnificații simbolice, podoabele ceremoniale sunt veritabile capodopere ale artei decorative naționale. Ele servesc drept semnificativ al statutului social și economic al purtătorului, răspund aspirațiilor sale estetice și necesităților pragmatice.

Capitolul 4 „Aspecte etno-istorice ale ansamblului vestimentar nupțial”, cel mai impunător ca material informațional, se referă la etapele cronologice de evoluție a ansamblului vestimentar de nuntă, determinarea pieselor costumului de nuntă, descrierea articolelor vestimentare ale ținutei miresei și ale mirelui. Astfel, se aduce în atenția specialiștilor ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia în perioada interbelică și ansamblul vestimentar nupțial din RSS Moldovenească, reliefându-se aspectele devenirii ansamblului vestimentar nupțial al românilor, cu completarea după caz a vestimentației de nuntă a ucrainenilor, bulgarilor, găgăuzilor care populează localitățile din spațiul actual al Republicii Moldova. Ca urmare a informațiilor documentare și a mostrelor colectate pe teren, au fost realizate propuneri de reconstituire a ansamblului nupțial veritabil din secolul al XX-lea, specific populației din Basarabia și RSS Moldovenească.

În studiul realizat pe marginea subiectului tradițiilor nupțiale moldovenești se urmărește o legătură strânsă cu subiectul costumului popular. Pe deoparte, costumele populare indiscutabil este parte a tradițiilor populare păstrate cu sfințenie și transmise din generație în generație ca obiect de cultură națională cu valoare materială și spirituală, pe de altă parte, în contextul cercetării efectuate, aflăm că costumele nupțiale moldovenești în secolul al XX-lea a mai păstrat componenta celui popular. Grație documentelor disponibile, a fost posibilă determinarea tangenței costumului popular cu cel nupțial și analiza contextului și a formei, în care costumele populare de nuntă a existat în secolul al XX-lea, fără a examina costumele tradiționale, care este subiect de cercetare aparte.

În Basarabia interbelică, cuplurile din mediul citadin au optat cu precădere pentru costumele nupțiale moderne, care a evoluat sub influența occidentală popularizată prin intermediul revistelor de modă, cinematografului, teatrului.

Spre deosebire de costumele elegante de nuntă purtate în perioada interbelică, după cel de-al doilea război mondial, situația s-a schimbat dramatic în perioada sovietică, sub influența noilor directive politice, economice, culturale, ideologice. A fost examinat detaliat, în baza fotografiilor vremii și interviurilor realizate, dezvoltarea ceremonialului de nuntă, accesoriile și vestimentația mirilor, posibilitățile de a organiza nunta conform tradițiilor strămoșești, impunerea nunților comuniste etc. Un aspect ce necesită abordare specială reprezintă organizarea ceremoniilor de nuntă în familiile basarabeni deportați în Siberia și Kazahstan, mai ales în noaptea din 5 spre 6 iulie 1949, la acest capitol fiind identificate fotografiile și mărturiile ale persoanelor deportate, care au descris cum se desfășurau nunțile în frigidurile siberiene, încercând să se țină și aici tradițiile⁴⁹.

În anii 1960, se manifestă interesul pentru revenirea la tradiția populară, punând accent pe continuitatea culturii și a gustului estetic local. În acest scop costumele populare au fost adaptate ca ținute de sărbătoare purtate cu ocazii speciale și ca „costume naționale” cu caracter scenic. La nunțile din sate se mai purtau piese de port tradițional, elemente ale acestuia în asociere cu piese vestimentare ale costumului modern, fiind niște soluții stilistice adoptate de mirii pentru a se evidenția și a promova tradiția locală, dar aparent aceste nunți aveau un caracter înscenat. Prin intermediul artelor meșteșugă-

---

⁴⁹ COJOCARU, Ludmila. Memoria remanentă a deportărilor staliniste: repere istoriografice și probleme de cercetare. In: *Drama basarabenilor: 75 de ani de la deportările staliniste din RSS Moldovenească în cadrul Operațiunii „Sud” (5-6 iulie 1949)*. Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique” (Iași, România), Iași-Chișinău. 2024, volumul VI, pp. 11-24.

rești se implementa un nou concept cu privire la vestimentație, inclusiv pentru „nunta moldovenească”⁵⁰, aceasta suferind modificări esențiale în ceea ce privește costumul de nuntă și accesoriile, iar nunțile tradiționale fiind cu timpul aduse la scenariul unei piese de teatru regândite, cu actanți instruiți în spiritul noii ideologii.

Industria modei s-a dezvoltat progresiv după anii 1970. Pe plan internațional, s-au conturat mai multe direcții stilistice, unele popularizate de tineret ca necesitate de manifestare a propriei individualități. Persista o dorința de schimbare și de manifestare liberă, iar creatorii de modă au susținut această tendință. În ceea ce privește liniile generale de siluetă a costumului de nuntă modern, s-a evidențiat tendința generală a ajustării pe corp a vestimentației. Expresia artistică și decorativă în costumul de nuntă a culminat în cea de a opta decadă a secolului al XX-lea cu costumul miresei bogat decorat cu aplicații de volănașe și rozete textile, accessorizat cu pălării și mănuși, iar costumul clasic bărbătesc „troica” (format din trei piese) a obținut o varietate largă de soluționări cromatice. Schimbarea ciclică a modei costumului de nuntă, aproximativ la fiecare decadă, s-a urmărit pe întreaga perioadă temporală studiată.

Pentru reconstituirea unui veritabil ansamblu vestimentar de nuntă sunt necesare colectarea și restaurarea pieselor de costum autentice în scopul conservării ca obiecte de patrimoniu; reconstituirea ansamblului vestimentar de nuntă în baza descrierilor realizate și a imaginilor prezentate, ca ulterior să fie valorificate în expoziții tematice, drept suport pentru instruire și cunoaștere a acestui aspect în istorie; elaborarea costumelor scenice și a modelelor artistice în vederea reconstituirii cadrului artistic de epocă; utilizarea ca reper și sursă de inspirație pentru crearea noilor modele vestimentare.

În rezultatul acestui studiu s-au constatat câteva idei importante pentru a fi remarcate cu referire la capitoul 4:

1) În secolul al XX-lea, anii 1918–1991, costumul de nuntă a avut structura costumului modern răspândit în Occident, cu păstrarea tradițiilor populare în obiceiurile nupțiale și în accesoriizarea costumului. Vestimentația populară s-a detașat definitiv de vestimentația uzuală, căpătând o nouă valoare în promovarea tradițiilor culturale naționale ca vestimentație scenică.

2) Cadrul geografic de amplasare teritorială a Moldovei, în nemijlocită vecinătate cu țările europene, care s-au dezvoltat progresiv și mai rapid, a favorizat pătrunderea mărfurilor pe piața internă, cunoașterea și adaptarea noutăților în domeniul modei vestimentare. În discuțiile cu persoanele intervievate, au fost menționate practicile de procurare a costumului de nuntă, a materialelor pentru confecționarea acestora prin import din țările occidentale.

3) În analiza comparativă a vestimentației nupțiale adoptate în RSS Moldovenească în a doua jumătate a secolului al XX-lea cu cel din țările occidentale, se atestă o întârziere în implementarea tendințelor internaționale și o vădită simplitate în soluționarea constructivă, tehnologică și decorativă a modelelor, condiționată de posibilitățile tehnice și materiale, precum și de ideologia sovietică despre modestia comportamentală.

---

⁵⁰ CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TOCARCIUC, Alina. Ateliere de confecționare a pieselor textile și vestimentare din RSSM în anii 1945–1960. In: *Acta Moldaviae Meridionalis*, XL, Vol. 1, 2019, pp. 275-286.

4) Este evidentă simplitatea costumului de nuntă în mediul rural comparativ cu cel din mediul urban. Diferențe se atestă în croială și în elemente decorative.

5) Se urmărește schimbarea conotațiilor simbolice și a valorilor exprimate prin limbajul nonverbal al costumului de nuntă – între sacru și profan. Influențele ideologiei politice, dezvoltarea științei, industrializarea, urbanizarea și globalizarea, au rezonat în formarea imaginii vizuale și a mesajului transmis prin intermediul vestimentației, simbolica morală și religioasă primordială încă la începutul secolului, fiind substituită de cea socială și estetică, către sfârșitul aceluiași secol.

6) Se constată necesitatea de reconstituire și conservare a ansamblului vestimentar nupțial ca obiect de patrimoniu, care păstrează amprentele timpului în dinamică evolutivă. În acest context, sunt punctate câteva propuneri pentru valorificarea rezultatelor obținute sub aspect teoretic și aplicativ: colectarea și restaurarea pieselor de costum autentice, reconstituirea în baza descrierilor realizate, reproducerea costumului de epocă în scopul creării imaginii artistice.

Studiul realizat în acest capitol prezintă o analiză amplă a evoluției ansamblului vestimentar nupțial în anii 1918–1991, cu transformările intervenite în forma și silueta costumului, chipul și imaginea stilistică a mirilor, precum și în accesoriizarea vestimentației. Invocând funcția primordială a memoriei – cea de recuperare, studiul de față aduce contribuții substanțiale la completarea și reconstituirea informației despre ținuta vestimentară de sărbătoare și aspectele care au influențat asupra constituirii acestei imagini.

Prezentarea evoluției în timp a aspectului și structurii ansamblului vestimentar nupțial constituie rezultatul unei munci descriptive de observație, prin culegerea de date și o descriere empirică a aparențelor vizuale, poziționând „elementele cheie” pe axa timpului. În acest mod, se conturează imaginea de ansamblu și generalizare a obiectului de studiu, prezentând o vedere panoramică asupra schimbărilor în aspectul ansamblului vestimentar nupțial, între anii 1918 și 1991.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească din anii 1918–1991 reprezintă un subiect multidisciplinar de cercetare, luând în considerare importanța identificării, descrierii, repertorierii, conservării și valorificării articolelor ca parte integrantă a patrimoniului cultural al țării. Necesitatea studierii ansamblului vestimentar nupțial este argumentată de insuficiența literaturii de specialitate care să formuleze acest subiect complex, precum și de exigența sistematizării informațiilor acumulate la această etapă de studiu. La elaborarea tezei de față ne-am propus ca scop examinarea transdisciplinară a ansamblului vestimentar nupțial al populației din Basarabia și RSS Moldovenească în perioada 1918–1991 prin conceptualizarea și fundamentarea acestuia, cu încadrarea în contextul tradiției ceremoniei nupțiale locale din perspectivă istorică, etnologică și culturologică. Obiectivele trasate au condus la atingerea scopului enunțat, iar examinarea multilaterală a datelor informaționale și celor plastice cu referire la obiectul de cercetare, a permis determinarea următoarelor concluzii generale:—

1) Luând în considerare lipsa unui studiu complex cu referire la componentele ansamblului vestimentar de nuntă, a fost examinat ansamblul vestimentar în plan diacronic, urmărind dezvoltarea și afirmarea acestuia în limitele anilor 1918–1991. În demersul investigațional a fost reflectată evoluția costumului de nuntă și a accesoriilor în diferite localități din sudul, centrul, nordul Basarabiei și RSS Moldovenești, evidențiind anumite particularități regionale, etnice, condiționate de factorii socio-economici și „împrumuturile” culturale.

2) Principalele surse de cercetare au constituit colecțiile muzeale, rezultatele expedițiilor de teren (personale și ale antecesorilor), mostrele de piese vestimentare și accesorii autentice, coroborate cu materialele de arhivă, identificate la Agenția Națională a Arhivelor, fondurile Muzeului de Istorie a Orașului Chișinău, arhive private.

3) Pentru studiul ansamblului vestimentar nupțial, fotografiile au constituit surse relevante, care au permis să constatăm că în spațiul din stânga Prutului, moda europeană s-a răspândit simultan. De asemenea, a fost posibilă analiza comparată și identificarea deosebirilor la costumul de nuntă urban *versus* cel din mediul rural; diferențieri după zone geografice (localitățile din sud, centru, nord) și etnii conlocuitoare (ucraineni, găgăuzi, bulgari), evoluția în timp a proporțiilor costumului mirilor, decorului acestuia, tipologia accesoriilor.

4) În baza materialelor de teren acumulate și a literaturii de specialitate disponibile la această etapă de cercetare, au fost identificate, repertoriate și descrise piesele specifice recuzitei de nuntă, accesoriiile de cult și laice prezente în ritul nupțial, piesele textile participante în ceremonia de nuntă (prosoapele nașilor/nunilor, darurile); au fost realizate clasificări tipologice și descrieri ale ansamblului vestimentar nupțial raportate la gen (costum de mireasă și costum de mire), accesorii (acoperăminte pentru cap, încălțăminte, podoabe etc.), fapt ce a condus ca finalitate la elaborarea unei viziuni complete asupra ansamblului vestimentar de nuntă din anii 1918–1991.

5) Un rol important revine accesoriilor și pieselor de cult cu deosebită încărcătură semantică, cum sunt inele de logodnă și cele de cununie, icoana de cununie și

cununa purtată de mirese la căsătoria bisericească și civilă. Accesoriile laice manifestă nemijlocita legătură cu tradiția, dar și cu inovația, tendințele vremii și designul artistic. Podoabele ceremoniale, fiind purtătoare de anumite semnificații simbolice, au evoluat ca modele, materiale și tehnică de realizare. Un exemplu notabil este cununa din ceară, urmată de cununa din materiale textile, paiete și mărgel, ajungând la coroană metalică cu incrustații de cristale artificiale.

6) În contextul examinării ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească, au fost identificate schimbările evolutive și stabilite piesele de bază ale costumului de nuntă a miresei și a mirelui între anii 1918 și 1991. Dezvoltarea ansamblului vestimentar nupțial a fost influențată de evenimente cu impact global, precum industrializarea, tehnologizarea, mediatizarea. Acești factori au generat schimbări structurale, estetice și simbolice ale ansamblului vestimentar nupțial. Prin stabilirea etapelor cronologice de evoluție a ansamblului vestimentar de nuntă, a fost realizată definitivarea argumentată a tipologiei și structurii costumului de nuntă cu elementele lui caracteristice în analiză retrospectivă, precum și elucidarea contextului în care acesta s-a format și a semnificației pe care a primit-o în fiecare din etapele identificate. Experiența personală în domeniul designului vestimentar a permis realizarea specificației tehnice și descrierea pieselor ansamblului vestimentar nupțial a miresei și a mirelui, cu precizări despre detaliile constructive și decorative.

7) Cea mai fundamentală diferențiere a celor două etape istorice examinate ține de semnificația cununiei religioase și a ceremonialului respectiv în Basarabia în perioada interbelică, influența modei europene asupra rochiei de mireasă, iar contrar acesteia, ideologicul și politicul în RSS Moldovenească a dus la interzicerea cununilor religioase și, respectiv, dispariția icoanelor de cununie, a cununilor purtate la biserici de mire și mireasă, care au fost adesea ascunse pentru a fi readuse după 1991.

8) În șirul schimbărilor se regăsesc cele legate de simbolismul culorii rochiei de mireasă, care s-a constatat că nu întotdeauna a fost de un alb imaculat; de structura și forma rochiei de mireasă – piesa de rezistență a ansamblului vestimentar de nuntă, care a evoluat ca lungime, formă, detalii, croi, în funcție de tendințele modei, precum și silueta costumului de mire.

9) Ceremonialul nupțial constituie un important eveniment în traseul evolutiv al omului, care, la rândul său, s-a dezvoltat de la datinile strămoșești spre un spectacol bine regizat, iar vestimentația ceremonială posedă încărcături simbolice, transmise non-verbal (vizual) și indirect, prin simboluri, abordate și descrise pentru a pune în valoare caracterul complex și eterogen al subiectului de cercetare. Simbolismul este implicit în toate aspectele nunții: tradiții, obiceiuri, piese vestimentare și accesorii. Obiceiurile nupțiale se diferențiază în funcție de zone geografice și chiar localitățile apropiate. Diferențele se atestă în celebrarea evenimentului în ceea ce privește rânduielile și obiceiurile nupțiale. Tradițiile și obiceiurile locale au intervenit cu variații în tipologia accesoriilor de nuntă și ale costumului mirelui, ale rochiei de mireasă.

10) Ca urmare a procesului de cercetare și de identificare a pieselor specifice ansamblului vestimentar de nuntă, în particular în baza surselor veridice ale vremii cum ar fi fotografiile de epocă, completate și confirmate/infirmate în timpul interviurilor cu respondenții, ajungem la concluzia că în Basarabia în perioada interbelică costumele de

nunță al mirilor și miresele a fost unul modern ca tipologie și era completat de accesorii tradiționale ca mijloc de expresie a culturii și artei populare. În perioada sovietică vorbim despre un costum de nunță modern, conformă vremii, cu utilizarea minimă a accesoriilor tradiționale și excluderea celor cu conotații religioase.

11) Un rol aparte revine studierii aspectelor caracteristice culturii naționale, în scop de cunoaștere a valorilor culturale și tradițiilor locale, dar și pentru a identifica interferențele în costumul modern de nunță.

12) Interviurile cu informatorii din mai multe localități din spațiul actual al Republicii Moldova au generat informații importante mai ales despre perioada interbelică, confirmând că se practica cusutul la comandă individuală și achiziția vestimentației din alte țări, transmis prin colet de rude sau prieteni, pentru ca mirii să poarte în ziua nunții cel mai modern costum. Constatăm că în secolul al XX-lea nu era diferență mare în tipologia costumului nupțial din mediul urban și cel rural, diferențele fiind esențiale în ceremonia de nunță, unele accesorii, complexitatea modelului și a decorului în costum.

13) Problema conservării pieselor de patrimoniu obține o deosebită relevanță, implicat și obiectele legate de ritualurile nupțiale. Considerăm că repertorierea articolelor ce fac parte din ansamblul vestimentar – costumul de mire, rochia de mireasă, accesoriile laice și de cult, întreaga recuzită nupțială, este iminentă pentru a veni cu sugestii și propuneri de conservare, promovare și valorificare a acestor piese ca parte a patrimoniului cultural al țării. În acest sens, sunt create oportunități sesizabile de reconstituire a ansamblului vestimentar nupțial specific populației din Basarabia și RSS Moldovenească.

Concluzionăm că subiectul păstrării tradițiilor și promovarea patrimoniului cultural, importanța aspectelor istorice, etnologice și culturale în evoluția ansamblului vestimentar nupțial în Basarabia și RSS Moldovenească este unul foarte actual. Abordând ansamblul vestimentar ca parte a ceremonialului de nunță, cu multiple aspecte determinante – sociale, spirituale, economice, funcționale, estetice, a fost desfășurată o cercetare multidisciplinară, cu definitivarea nu doar a aspectului evolutiv al costumului, dar și încadrarea întregului ansamblu vestimentar nupțial în ambient prin corelarea cu aspectele tangențiale.

Ca finalitate, am soluționat ipoteza de cercetare, argumentând că în anii 1918–1991, evenimentele fundamentale din punct de vedere istoric, social, cultural – industrializarea, tehnologizarea, mediatizarea, globalizarea, au marcat evoluția ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească.

Recomandări:

1) În plan științific, este importantă continuarea cercetărilor în contextul dezvoltării ansamblului vestimentar încadrat în ceremonialul nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească. Extinderea cercetărilor pentru perioada de după obținerea independenței Republicii Moldova, anul 1991, va deschide noi oportunități pentru repertorierea și valorificarea pieselor ansamblului vestimentar nupțial.

Elaborarea unui catalog în limbile română și engleză, care ar reflecta plenar piesele ansamblului vestimentar nupțial, va contribui substanțial la digitalizarea datelor, a fotografiilor, la păstrarea amintirilor, la educarea în spiritul respectului pentru valorile autentice.

Realizarea cercetărilor cu caracter transdisciplinar au devenit o prioritate și provocare a actualității, iar pentru a contura un tablou de ansamblu, este necesară examinarea în complex, a ceremonialului nupțial, a costumului de nuntă, accesoriilor, tradițiilor și obiceiurilor locale.

Este iminentă organizarea expedițiilor de teren pentru a colecta și a documenta, digitaliza, pașaportiza piesele păstrate în biserici (icoane de cununie, cununi), în muzeele locale (rochii de mireasă, mănuși, voalul, fotografiile) care ar aduce un plus valoare procesului de patrimonializare a pieselor încadrate în ansamblul vestimentar nupțial.

2) În plan aplicativ, se recomandă utilizarea informațiilor concentrate în paginile tezei la perfectarea fișelor muzeale ale pieselor intrate în custodia muzeelor naționale și locale.

Este necesară utilizarea terminologiei corecte în domeniu, pentru a evita traducerile neadecvate din alte limbi ale unor termeni folosiți în domeniul vestimentar. Aplicarea unei terminologii corecte se referă la specialiștii din instituțiile de învățământ preuniversitar, universitar, centre meșteșugărești, precum și în activitatea ghizilor turistici și lucrătorilor muzeali.

Venim cu propuneri de reconstituire a ansamblului vestimentar nupțial pentru utilizarea în expoziții tematice, drept resursă teoretică în scopuri de instruire specializată, drept reper pentru crearea costumelor scenice și ca sursă de inspirație pentru crearea noilor modele bazate pe imaginea stilistică a costumului istoric.

Totodată, este susținută importanța valorificării și promovării culturii naționale. În acest context, costumele populare sunt certificate de înaltă iscusință și pricepere, un etalon de frumusețe, care posedă un limbaj de comunicare a unor tradiții străvechi, o mărturie vie a unui proces de creație, prezentând o valoare unică și irepetabilă. Vedem oportună dezvoltarea conceptului și a practicii de îmbinare a costumului modern de nuntă cu elementele de port tradițional în scop de promovare a culturii și tradițiilor populare.

În timpul cercetărilor de teren, s-a constatat că muzeele locale promovează activ tradițiile, portul popular, prezentând inclusiv particularitățile tradiției locale în costumele de nuntă. Acest subiect ar putea fi dezvoltat, încadrând în expoziții ansamblul vestimentar nupțial pentru a prezenta schimbările evolutive care au intervenit în structura și conceptul acestuia.

În contextul subiectului actual al integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, este necesară racordarea legislației republicii la legislația europeană și la compartimentul repertoriere, valorificare și promovare a pieselor de patrimoniu, implicit ale ansamblului vestimentar nupțial, autentic și original prin conceptul, datinile strămoșești și tradițiile ceremoniei nupțiale.

BIBLIOGRAFIA REZUMATULUI TEZEI

1. Arhiva Etnografică Digitală, Institutul Patrimoniului Cultural [online] [citat 12.09.2024]. Disponibil: <https://arhivaetnografica.ich.md/>
2. BADRAJAN, Svetlana. *Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei*. Chișinău: Epigraf, 2002. 220 p. ISBN 9975-903-53-3
3. BUZILĂ, Varvara. Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală (propusă pentru înscriere în lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO). In: *Akademios*, 2021, nr. 1, pp. 153-168. ISSN 1857-0461.
4. BUZILĂ, Varvara, Complexitate și adaptabilitate în costumul de Podoima-Podoimița, Transnistria. In: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. Serie nouă. Fascicula Etnografie și Muzeologie, vol. 25(38), Chișinău, 2016, pp. 97-115, ISSN 1857-0054
5. BUZILĂ, Varvara. *Costumul popular din Republica Moldova*. Ghid practic. Chișinău, 2011. 170 p. ISBN 9975105602, ISBN 9789975105606
6. BUZILĂ, Varvara. *Pâinea, aliment și simbol. Experiența sacralului*. București: Editura Gastroart, 2019, 348 p. ISBN 2000000912660
7. CĂLĂRAȘU, C. *Obiceiuri românești de nuntă*. București: Editura Universității, 1999. 286 p. ISBN 973-575-369-3
8. CERCAȘIN, Marina. Ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească ca obiect al cercetărilor științifice. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, 19-20 septembrie 2024, Chișinău. Iași-Chișinău-Lviv: 2024, vol. 8, editor Liliana Condraticova, Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique”, pp. 50-57. ISSN 2558-894X.
9. CERCAȘIN, Marina; CONDRATICOVA, Liliana. Dicționar de termeni în domeniul textilelor. Studiu de caz: procesele tehnologice de producere. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, dedicată zilelor europene ale patrimoniului*. Ediția 1, 23-24 septembrie 2019, Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2019, p. 27. ISBN 978-9975-3290-4-0.
10. CIOCANU, Maria. Tradiția nunții în satele din Raionul Rezina. In: *Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie (Serie Nouă)*, 2010, nr. 13(26), pp. 75-86. ISSN 1857-0054.
11. CIOCANU, Maria; MIHAILIUC-ONOFRIESCU, Valentina. Portul popular în raionul Camenca. In: *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009, vol. II, pp. 483-502.
12. CIUBOTARU, Silvia. *Obiceiuri nupțiale din Moldova*. Iași: Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza”, 2009. 782 p. ISBN 978-973-703-521-9
13. COJOCARU, Ludmila. Memoria remanentă a deportărilor staliniste: repere istoriografice și probleme de cercetare. In: *Drama basarabenilor: 75 de ani de la deportările staliniste din RSS Moldovenească în cadrul Operațiunii „Sud” (5-6 iulie 1949)*. Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural

- Heritage. Research and Technique” (Iași, România), Iași–Chișinău. 2024, volumul VI, pp. 11-24. ISSN 2558-894X.
14. COJOCARU, Ludmila. Obiceiuri și moravuri privind castitatea miresei în comunitatea tradițională din Basarabia. In: *Revista de etnologie și culturologie*, 2019, nr. XV, pp. 57-66, ISSN 1857-2049 /ISSNe 2537-6152
15. COJOCARU, Ludmila. Tradiția de nuntă în comunitățile de basarabeni deportați în Siberia și Kazahstan. In: *Akademios*, 2018, nr. 2, pp. 132-139. ISSN 1857-0461.
16. CONDRATICOVA, Liliana. *Arta bijuteriilor din Moldova*. Iași: Lumen, 2010. 286 p. ISBN 978-973-166-236-7
17. CONDRATICOVA, Liliana. *Arta metalelor din Basarabia*. Chișinău: Grafema Libris, 2017, 384 p. ISBN 978-9975-52-204-5
18. CONDRATICOVA, Liliana. *Arta metalelor. Portrete de creație ale bijuteriilor și meșterilor de artă decorativă în a doua jumătate a secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea*. Iași: Doxologia, 2021. 320 p. ISBN 978-606-9746-59-2
19. CONDRATICOVA, Liliana. O platformă de idei în contextul integrării europene: de Zilele Patrimoniului cultural la AȘM s-au întrunit experți în domeniu. In: *Akademios*, nr. 3, 2024, pp. 34-36. ISSN 1857-0461
20. CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TO-CARCIUC, Alina; PINTELEI, Elena. Expedițiile etnografice și importanța lor în dezvoltarea artizanatului din RSS Moldovenească. In: *Akademios*, 2020, NR. 2(57), pp. 144-154. ISSN 1857-0461.
21. CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TO-CARCIUC, Alina; PINTILEI, Elena; ISCHIMJI, Ana. Actul Unirii Basarabiei cu România de la 1918 și patrimoniul cultural: impact, evoluție, perspective. In: *Dialogica*, 2023, nr. 1(S), supl. nr. 1, pp. 141-154. ISSN 2587-3695.
22. CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TO-CARCIUC, Alina. Ateliere de confecționare a pieselor textile și vestimentare din RSSM în anii 1945–1960. In: *Acta Moldaviae Meridionalis*, Vol. 1, 2019, pp. 275-286, ISSN 0257-7372
23. CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Ceremonialul nupțial: accesorii laice și de cult religios. In: *Dialogica*. 2020, nr. 1, pp. 69-75. ISSN 2587-3695.
24. CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Locul și rolul accesoriilor în sistemul vestimentar nupțial. In: *ARTA*. 2019, Vol. XXVIII, nr. 1(AV), pp. 146-150. ISSN 2345-1181.
25. Cununie [online] [citat 17.09.2020]. Disponibil: <https://www.dictionarroman.ro/?c=cununie>
26. DATCU, M. Obiceiuri de nuntă basarabene. In: *Datini*, 1994, nr. 3-4, 43 p.
27. ENCIU, N. Populația României interbelice în context general european: trăsături generale și specifice. In: *Anuarul Institutului de Istorie: Materialele sesiunii științifice anuale, 20 decembrie 2018*, 20 decembrie 2018, Chișinău. Chișinău: Editura „Lex-on-Prim”, 2019, pp. 214-229. ISBN 978-9975-3334-0-5. ISSN 2345-1939.
28. EVSEEV, I. *Simbolica nunții românești*. București, 1993. 198 p.
29. Expoziția „Nunta nunților... (din patrimoniul MNEIN)” [online] [citat 12.04.2022]. Disponibil: <https://www.muzeu.md/expozitia-nunta-nuntilor-din-patrimoniul-mnein/>

30. GENNEP, Arnold Van. *Les rites de passage*. Paris: Éditions A. et J. Picard, 1981, 288 p. [online] [citat 02.09.2024]. Disponibil: https://www.berose.fr/IMG/pdf/les_rites_de_passage_1909.pdf
31. GHIMPU, S. *Nunta și alte obiceiuri moldovenești*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1990. 118 p. ISBN 5362001647
32. GOROVEI, A. *Datinile noastre la naștere și la nuntă*. București: Paideia, 2002. 149/176 p.
33. GOROVEI, Artur. *Credințe și superstiții ale poporului român*. 1915. Colecția MITHOS, Editura Saeculum, 2012. 512 p. ISBN 9789736423048
34. GRĂDINARU, Natalia. Ceremonialul nupțial în satele din valea Prutului de Jos: funcționalitate și inovații. In: *Valorificarea patrimoniului etnocultural: al Republicii Moldova în cercetare și educație*, 15 noiembrie 2018, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul Patrimoniului Cultural, 2018, Ediția 3, p. 27. ISBN 978-9975-84-074-3.
35. HÂNCU, A.S.; ZELENCIUC, V.S. *Folclorul obiceiurilor de familie*. Chișinău: Știința, 1979. 310 p.
36. *INVENTARUL național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial* (National Inventory of Active Intangible Cultural Heritage Elements) [online] [citat 02.06.2023]. Disponibil: <https://www.patrimoniuiaterial.md/sites/default/files/Arta%20camasii%20cu%20altita-element%20de%20identitate%20culturala%20in%20Republica%20Moldova..pdf>.
37. MARIAN, S.Fl. *Nunta la români: studiu istorico-comparativ etnografic*. București: Saeculum, 2000. 576 p.
38. MEYENDORFF, John. *Căsătoria. Perspectiva ortodoxă*. Traducere de Cezar Login. Cluj-Napoca: Editura Renașterea, 2012, 142 p. ISBN 978-606-607-046-1, ISBN 978-973-1799-28-5 Disponibil: <https://www.scribd.com/document/378175807/274603145-C%C4%83s%C4%83toria-Perspectiv%C4%83-Ortodox%C4%83-John-Meyendorff-pdf>
39. *Mica colecțiune de superstițiile poporului român*, adunate de G.S. Ioneanu, Buzău: Editura Librăriei Modernă A. Davidescu, 1888, 90 p. [online] [citat 12.04.2021]. Disponibil: <https://ru.scribd.com/document/338443157/1888-George-S-Ioneanu-Mica-colectiune-de-superstitiile-poporului-roman-pdf#>.
40. MIRON, Marina; NICOGLO, Diana. Patrimoniu și patrimonializare: experiența țărilor europene și a Republicii Moldova. In: *Akadosmos*. 2019, nr. 2(53), pp. 154-160. ISSN 1857-0461.
41. MUȘA, Cristian. Bradul și steagul în cadrul nunții românești. Descriere, funcționalitate și simbolistică, în trecut și în contemporaneitate. In: *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, S.n., București: Editura Academiei Române, 2020, tom. 3, pp. 103-124, [online] [citat 02.12.2024]. Disponibil: <https://academiario-mana.ro/ief/docAnuar/Anuar-IEF-2020.pdf>
42. NOICA, C. *Nunta la români*. Antologie din poezia ceremonialului de nuntă. București: 1997. 282 p.
43. NOROC, Larisa. *Cultura Basarabiei în perioada interbelică (1918–1940)*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2009. 192 p. ISBN 978-9975-46-043-9

44. Obiceiurile și rânduielele nunții la moldovenii basarabeni [online] [citat 14.04.2021]. Disponibil: <https://prezi.com/ainsknhfwlsq/obiceiurile-si-randuielele-nuntii-la-moldovenii-basarabeni/>
45. PAVEL, Emilia. *Portul popular moldovenesc*. Iași: Junimea, 1976. 208 p.
46. POPESCU, Ion Apostol. *Studii de folclor și artă populară*. București: Editura Minerva, 1970, p. 234.
47. Portul național moldovenesc. Sub red. Zevina A., Livșiț M. Chișinău: Cartea moldovenească, 1960. 29 p.
48. POSTOLACHI, Elena. Costumul de nuntă. In: *Femeia Moldovei*, 1994, nr. 1, p. 19.
49. PRISAC, Lidia. „...Frumoase-s nunțile-n colhoz...” sau despre mariaj în mediul rural sovietic (1960–1980). In: *După 25 de ani. Evaluări și reevaluări istoriografice privind comunismul* /Cosmin Budeanca, Florentin Olteanu (coord.), Iași, Polirom, 2017, pp. 181-200.
50. PROCOP, Natalia. Aspecte stilistice în vestimentația de la începutul anilor '60 ai sec. XX din RSSM. In: *Arta*, 2018, nr. 1(AV), pp. 68-75. ISSN 2345-1181.
51. PROCOP, Natalia. Vestimentația din RSSM reflectată în presa periodică din anii '50. In: *Arta*, 2017, nr. 1(AV), pp. 97-102. ISSN 2345-1181.
52. PROCOP, Natalia; NEGRU, Valentina; SÎRBU, Livia; CERCAȘIN, Marina. *Terminologie vestimentară. Dicționar ilustrat român-englez*. Chișinău: Gunivas, 2019. 144 p. ISBN 978-9975-3374-0-3.
53. ȘĂRĂNUȚĂ, Silvia. *Cultura materială și spirituală a românilor din Basarabia (sec. XIX–XX). Schițe și studii etnografice*. Tipografia Centrală, Chișinău, 2019, 354 p.
54. ȘIȘCANU, Elena. Nunta ca rit de trecere. Studiu de caz. Nunta cehilor din Moldova. In: *Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie. 2009, nr. 11, pp. 79-96. ISSN 1857-0054.
55. TOCARCIUC, Alina. Typology and specificity of traditional ceremonial textiles. In: *Conservation and restoration of cultural heritage*, Lucrările științifice de la cea XXII-a ediție a Simpozionului Internațional „Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural / Conservation and restoration of cultural heritage”, Iași 22-23 septembrie 2021, Iași: Doxologia, 2021, vol. XXII, pp. 241-258. ISSN 2286-1459.
56. VIERU-IȘAEV, Maria. Elena Alistar – deputat în Sfatul Țării, pedagog și promotoare a portului popular. In: *Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie, fascicula Etnografie și Muzeologie*, serie nouă, vol. 29 (42), Chișinău, 2018, pp. 6-21. ISSN 1857-0054
57. URSU, Valentina. Acțiunile autorităților din Moldova sovietică privind cultura tradițională (anii '40 ai sec. XX). In: *Revista de Etnologie și Culturologie*, 2022, nr. 31, pp. 84-91. ISSN 1857-2049
58. ZELENCIUC, V.; DIMITRIU, M. Costumul național moldovenesc. Chișinău: Timpul, 1975. 61 p.
59. ЗЕЛЕНЧУК, В. Молдавский национальный костюм. Chișinău: Timpul, 1985. 143 p.
60. ЗЕЛЕНЧУК, В.С. Очерки молдавской обрядности XIX – нач. XX век. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1959.

PUBLICAȚIILE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Dicționare

1. PROCOP, Natalia; SÎRBU, Livia; CERCAȘIN, Marina; NEGRU, Valentina. *Terminologie vestimentară. Dicționar ilustrat român-englez*. Chișinău: Gunivas, 2019, 140 p. ISBN 978-9975-3374-0-3.

Articole din reviste științifice naționale, Categoria A (SCOPUS)

2. CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. Locul și rolul accesoriilor în sistemul vestimentar nupțial. In: *Arta*, 2019, nr. 1(AV), Seria arte vizuale, pp. 146-150. ISSN 2345-1181.

Categoria B:

3. CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TO-CARCIUC, Alina; PINTILEI, Elena; ISCHIMJI, Ana. Actul Unirii Basarabiei cu România de la 1918 și patrimoniul cultural: impact, evoluție, perspective. In: *Dialogica*, 2023, nr. 1(S), supl. nr. 1, pp. 141-154. ISSN 2587-3695.

4. CONDRATICOVA, Liliana; CERCAȘIN, Marina. *Ceremonialul nupțial: accesoriile laice și de cult religios*. In: *Dialogica*, 2020, nr. 1, pp. 69-75. ISSN 2587-3695.

5. CERCAȘIN, Marina. Costumul nupțial și sursele sale de cercetare. In: *Akademios*, 2020, nr. 4(59), pp. 130-136. ISSN 1857-0461.

6. CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TO-CARCIUC, Alina; PINTELEI, Elena. Expedițiile etnografice și importanța lor în dezvoltarea artizanatului din RSS Moldovenească. In: *Akademios*, 2020, NR. 2(57), pp. 144-154. ISSN 1857-0461.

Articole din reviste internaționale:

7. CONDRATICOVA, Liliana; BUJOREAN, Tatiana; CERCAȘIN, Marina; TO-CARCIUC, Alina. Ateliere de confecționare a pieselor textile și vestimentare din RSS Moldovenească în anii 1945–1960. In: *ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS*, XL vol. I, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, Iași: PIM, 2019, pp. 275-286. ISSN 0257-7372

8. CERCAȘIN, Marina. Ceremonialul și ritualul nunții pe teritoriul Moldovei în secolul al XX-lea. In: *Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural / Conservation and restoration of cultural heritage*. Editor Nicoleta Vornicu. Iași: Doxologia, 2022, pp. 175-198. ISSN 2286-1459.

9. CERCAȘIN, Marina. Evoluția ansamblului vestimentar nupțial orășenesc în perioada interbelică. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, 22-23 septembrie 2020, Chișinău. Iași – Chișinău: 2020, vol. 1, editor Liliana Condraticova, Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique”, pp. 262-266. ISSN 2558-894X.

10. CERCAȘIN, Marina. Ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească ca obiect al cercetărilor științifice. In: *Patrimoniul cultural de ieri – im-*

plicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, 19-20 septembrie 2024, Chișinău. Iași-Chișinău-Lviv: 2024, vol. 8, editor Liliana Condraticova, Supliment al revistei științifice „Authentication and Conservation of Cultural Heritage. Research and Technique”, pp. 50-57. ISSN 2558-894X.

Articole în materiale ale conferințelor științifice (naționale/ internaționale)

11. CERCAȘIN, Marina. *Fotografia ca sursă de studiere a costumului nupțial*. In: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*. Ediția VII, 15 iunie 2018, Chișinău. Chișinău: Tipogr. „Biotehdesign”, 2018, Vol. 2, pp. 31-33. ISBN 978-9975-108-46-1.

12. CERCAȘIN, Marina. *Reminiscențe ale stilului victorian în moda contemporană*. In: *Buletin științific al tinerilor istorici: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători*, Ed. 2(7), 25 aprilie 2013, Chișinău. Chișinău: 2013, Serie nouă 2 (7), pp. 177-180. ISSN 1857-4947.

13. CERCAȘIN, Marina. *Păpușile Pandora – „Mesagerii modei” în secolele XVII-XVIII*. In: *Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților*, Volumul III, 26-28 noiembrie 2015, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, 2016, Vol. 3, pp. 462-463. ISBN 978-9975-45-440-7.

14. CERCAȘIN, Marina. *Piesa vestimentară fundamentală din costumul nupțial – rochia albă de mireasă*. In: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*, Ediția VI, 15 iunie 2017, Chișinău. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2017, Vol. 2, pp. 22-25.

15. CERCAȘIN, Marina. *Rolul liniei în crearea formei și organizarea plastică compoziției costumului*. In: *Conferința tehnico-științifică a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților*, Ed. 4, 15-23 noiembrie 2013, Chișinău. Chișinău: Editura „Tehnica-UTM”, 2014, Vol. 3, pp. 172-175. ISBN 978-9975-45-312-7.

Rezumate la conferințe internaționale:

16. CERCAȘIN, Marina; CONDRATICOVA, Liliana. *Accesoriiile din sistemul vestimentar nupțial. Considerații preliminare*. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine: dedicată zilelor europene ale patrimoniului*. 23-24 septembrie 2019, Chișinău. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2019, Ediția 1, p. 26. ISBN 978-9975-3290-4-0.

17. CERCAȘIN, Marina. *Wedding costume as a research subject*. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*, 11-12 februarie 2021, Chișinău. Chișinău, 2021, Ediția 3, pp. 51-52. ISSN 2558-894X.

18. CERCAȘIN, Marina; CONDRATICOVA, Liliana. *Dicționar de termeni în domeniul textilelor. Studiu de caz: procesele tehnologice de producere*. In: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine: dedicată zilelor europene ale patrimoniului*. 23-24 septembrie 2019, Chișinău. Chișinău: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2019, Ediția 1, p. 27. ISBN 978-9975-3290-4-0.

ADNOTARE

CERCAȘIN Marina, „Ansamblul vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească: aspecte etno-istorice”, teză de doctor în istorie, specialitatea 612.01 „Etnologie”. Teza are un volum de 232 de pagini, dintre care 162 de pagini text de bază; bibliografia include 245 de titluri în limba română, engleză, rusă. Aparatul ilustrativ inclus în textul de bază al tezei și anexe cuprinde cca 268 de materiale.

Scopul tezei: examinarea interdisciplinară a evoluției structurale și compoziționale a ansamblului vestimentar nupțial din Basarabia și RSS Moldovenească în perioada 1918–1991 prin conceptualizarea și fundamentarea acestuia, precum și încadrarea în contextul tradiției ceremoniei nupțiale locale din perspectivă istorică, etnologică și culturologică.

Obiective: examinarea în plan diacronic a ansamblului vestimentar de nuntă reflectat în studiile teoretice, precum și sursele accesibile; identificarea, repertorierea și descrierea recuzitei de nuntă, a accesoriilor de cult și laice prezente în ritul nupțial; determinarea celor mai importante etape de dezvoltare și transformare a ansamblului vestimentar nupțial; determinarea elementelor componente ale ansamblului vestimentar nupțial al mirelui și al miresei în contextul metamorfozelor social-economice, artistice și ale modei secolului al XX-lea; patrimonializarea ansamblului vestimentar nupțial în contextul oportunităților de valorificare a patrimoniului național cultural; stabilirea principalelor caracteristici ale ansamblului vestimentar de nuntă din Basarabia și RSS Moldovenească; determinarea influențelor asupra ansamblului vestimentar nupțial și urmărirea aspectelor de transformare structurală, estetică și simbolică a acestuia; proiecția oportunităților de reconstituire a ansamblului vestimentar nupțial specific populației din Basarabia și RSS Moldovenească.

Ipoteza de cercetare: în anii 1918–1991 au avut loc evenimente semnificative din punct de vedere istoric, social, cultural – industrializarea, tehnologizarea, mediatizarea, globalizarea, care au marcat dezvoltarea ansamblului vestimentar în contextul ceremonialului nupțial.

Valoarea teoretică: Informațiile concentrate în paginile tezei sunt uzuale pentru continuarea cercetărilor și dezvoltarea pe alte direcții, oferă suportul teoretic necesar pentru elaborare de noi lucrări științifice privind cultura, arta, tradițiile românilor.

Valoarea aplicativă: Rezultatele științifice obținute pot fi utilizate pentru reconstituirea ansamblului nupțial cu scop de conservare și valorificare, ca suport științific pentru crearea imaginilor scenice, pentru completarea cursurilor didactice de istorie a costumului în instruire specializate a inginerilor în industria ușoară, designerilor vestimentari, a istoricilor, scenariștilor, costumierilor, precum și pentru dezvoltare în cercetări ulterioare.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetărilor au fost valorificate editorial în 18 publicații științifice; și aprobate la 8 conferințe științifice naționale și internaționale.

ANNOTATION

CERCAȘIN, Marina, “The Wedding Attire Ensemble in Bessarabia and the Moldavian SSR: ethno-historical aspects” doctoral thesis in history, specialty 612.01 “Ethnology.” The thesis comprises 232 pages, of which 162 pages are core text. The bibliography lists 245 titles in Romanian, English, and Russian. The illustrative apparatus included in the main text of the thesis and appendices comprises apx 268 materials.

Purpose of the thesis: An interdisciplinary examination of the structural and compositional evolution of wedding attire in Bessarabia and the Moldavian SSR from 1918 to 1991, by conceptualizing and substantiating it, as well as placing it in the context of local wedding ceremony traditions from a historical, ethnological, and culturological perspective.

Objectives: a diachronic examination of the wedding attire ensemble as reflected in theoretical studies and accessible sources; identification, cataloging, and description of wedding props, religious and secular accessories found in the wedding rite; determination of the most significant stages in the development and transformation of wedding attire; identification of the ensemble’s component elements for both bride’s and groom’s attire, in the context of the social-economic, artistic, and fashion transformations of the 20th century; patrimonialization of the wedding attire ensemble in the context of heritage conservation opportunities; establishing the main characteristics of the wedding attire ensemble from Bessarabia and the Moldavian SSR; determining the influences on the wedding attire ensemble and tracking its structural, aesthetic, and symbolic transformations; outlining possibilities for reconstructing the wedding attire ensemble specific to the population of Bessarabia and the Moldavian SSR.

Research hypothesis: Between 1918 and 1991, significant historical, social, and cultural events—such as industrialization, technological advancement, media proliferation, and globalization—marked the development of the attire ensemble within the context of wedding ceremonies.

Theoretical value: The information consolidated in the thesis provides a useful basis for continued research and for development in other directions. It offers the theoretical support needed to develop new scientific works on the culture, art, and traditions of the Romanian people.

Practical value: The scientific results obtained can be utilized for the reconstruction of the wedding attire with a view toward conservation and appreciation, as a scholarly resource for creating stage costumes, for supplementing costume history courses in specialized training for light industry engineers, fashion designers, historians, scriptwriters, costume designers, and for further research development.

Validation of research results: The research findings have been published in 18 scientific papers and presented at 8 national and international scientific conferences.

АННОТАЦИЯ

ЧЕРКАШИН Марина, «Свадебный костюм Бессарабии и Молдавской ССР: этноисторические аспекты», докторская диссертация по истории, специальность 612.01 «Этнология». Объем диссертации составляет 232 страниц, из них 162 страниц – основной текст; библиография состоит из 245 названий на румынском, английском, русском языках. Иллюстративный аппарат, входящий в основной текст диссертации и приложения, насчитывает примерно 268 материалов.

Цель дипломной работы: представить междисциплинарное исследование структурного и композиционного развития свадебного костюма Бессарабии и Молдавской ССР в период 1918–1991 годов посредством его концептуализации, а также его оформления в контексте традиции местной свадебной церемонии в историческом, этнологическом и культурном аспектах.

Задачи: диахроническое рассмотрение свадебного костюма Бессарабии и Молдавской ССР, отраженное в теоретических исследованиях, а также доступных источниках; идентификация, интерпретация и описание свадебных религиозных и светских аксессуаров, присутствующих в свадебном обряде и в костюме; выявление важнейших этапов развития и трансформации свадебного костюма; определение составляющих элементов свадебного костюма жениха и невесты и установление основных характеристик в контексте социально-экономических, идеологических изменений и веяний моды XX века; отслеживание аспектов его структурной, эстетической и символической трансформации; патримонизация свадебного костюма в контексте возможностей дальнейшего сохранения и продвижения его как национального культурного наследия; рассмотрение возможностей реконструкции свадебного костюма Бессарабии и Молдавской ССР.

Гипотеза исследования: В период с 1918 по 1991 год произошли значимые с исторической, социальной и культурной точек зрения события – научно-технический прогресс, индустриализация, глобализация, которые повлияли на развитие свадебного костюма в контексте свадебной церемонии.

Теоретическая ценность: Информация, представленная на страницах диссертации, может быть предназначена для дальнейших научных изысканий и исследований в других направлениях, обеспечивая теоретическую основу для разработки новых научных исследований в области культуры, искусства и традиций румын.

Прикладное значение: Полученные научные результаты могут быть использованы при реконструкции свадебного костюма с целью сохранения и применения его в качестве аутентичного образца для создания сценических образов, для составления дидактических курсов по истории костюма в специализированных учебных заведениях, а также для работников легкой промышленности, дизайнеров одежды, историков, сценаристов, костюмеров, для осуществления дальнейших исследований.

Утверждение результатов исследования: Результаты исследования были представлены в 18 научных изданиях и утверждены на 8 национальных и международных научных конференциях.

CERCAȘIN Marina

**ANSAMBLUL VESTIMENTAR NUȚIAL
DIN BASARABIA ȘI RSS MOLDOVENEASCĂ:
ASPECTE ETNO-ISTORICE**

Teză de doctor în istorie,
specialitatea 612.01 - Etnologie

Rezumatul tezei de doctor în istorie

Aprobat spre tipar: 18 decembrie 2024

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de autor: 2,5

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 30 ex.

Comanda nr.